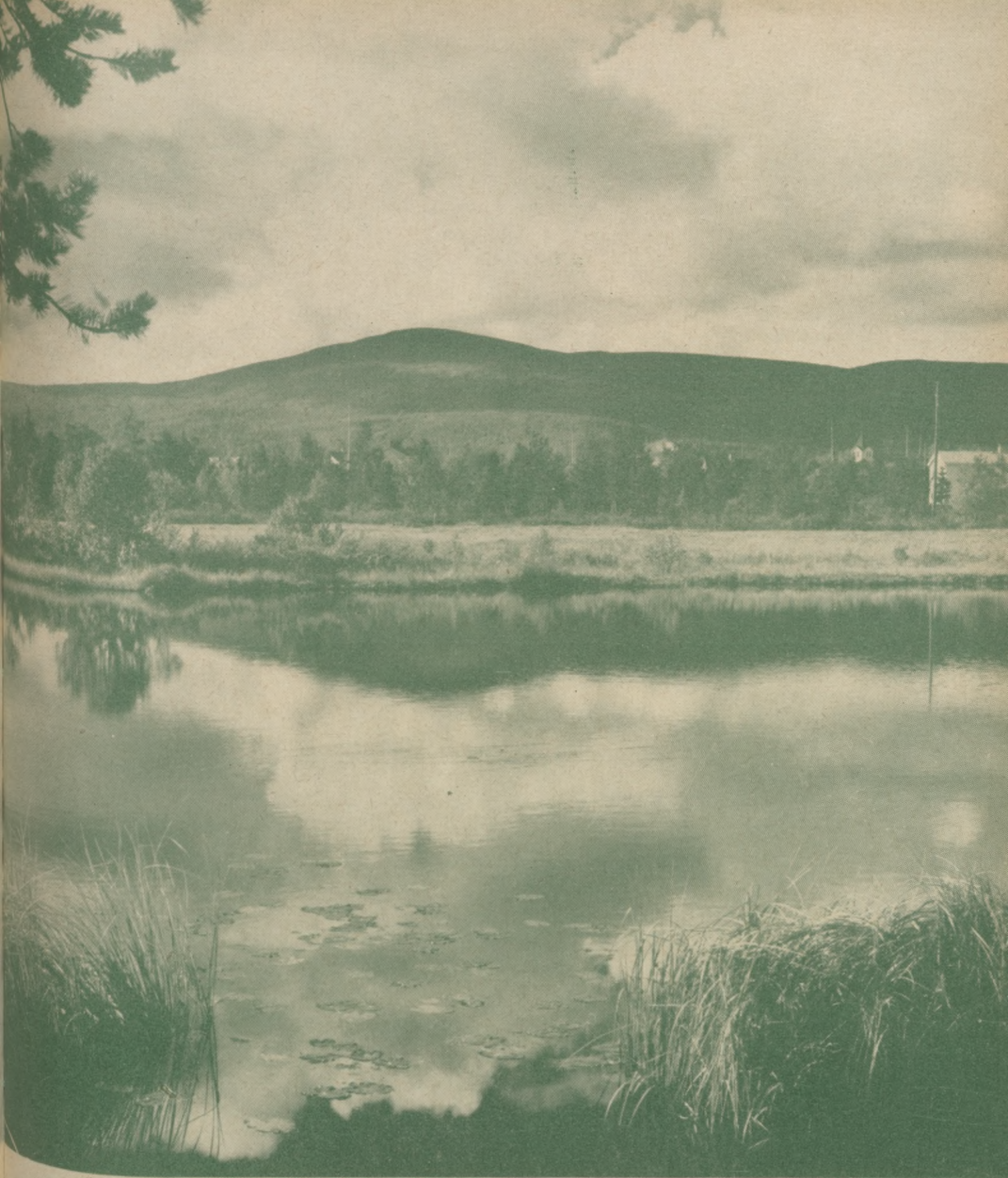

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 9 Sept.

1957 Pris 75 öre

Status

Järn och metaller

*till lägsta dagspriser
från välsorterat lager
och från in- och
utländska verk*

AXEL H. ÅGREN ^A/_B

GÖTEBORG • TELEFON VÄXEL 17 20 60

LINDHOLMS KLICHÉ FABRIK

Gamla Brogatan 19 – STOCKHOLM – Telefon 20 54 20

Kontrollmärke
lagligen skyddat

20:e årg.

Nr 9 - sept. 1957

Ansv. utg.: EINAR HILLER

Redaktör: AKE ROOS

Ägare:

De Lungsjukas Riksförbund

REDAKTION:

Kocksgatan 15, Stockholm 4

Telefon 41 39 99 och 44 40 40

Postgironr 95 00 11

Prenumerationspris:

Helår 8 kr, halvår 4:50 kr

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,

1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm.

90 mm spaltbredd 90 öre mm.

UR INNEHÅLLET:

BILLIG TJÄNSTEPENSION I USA ..... 5 (pressklipp)	
OM OTTO KARL-OSKARSSON	6
DE LUNGSJUKA KONGRESSAR	8
TBC:N PÅ GRÖNLAND	10
OM FLERFÖDSLAR	12
LIVSMEDEL OCH RADIOAKTI- VITET	16
JAG HAR SETT DIN HUSTRU (novell av Ingvar Wahlén)	18
OSKARS KLOCKA	20 (novell av Lars Fredin)
SKISS	22 (av Ture Edbom)
KORSORD - SCHACK	24

Bättre försäkringsförmåner krävs för långvarigt sjuka

Som framgår av ett referat på annan plats i denna tidning har De Lungsjukas Riksförbund (DLR) varit samlat till kongress i Stockholm. Den allmänna sjukförsäkringen blev en av huvudpunkterna vid kongressen, och brister och orättvisor i den påtalades i bl. a. ett par motioner. Kongressen enades om flera olika uttalanden, och det för de långvarigt sjuka viktigaste av dem berör just sjukförsäkringen. Vi återger här större delen av detta uttalande:

"Målsättningen vid skapandet av den allmänna sjukförsäkringen var att man för samhällsmedborgarna skulle skapa trygghet mot nöd vid sjukdom. Klart sades också ut, vid sjukförsäkringens genomförande att ingen skulle drabbas av försämringar i sina villkor. Den allmänna sjukförsäkringen har också för de flesta gett en tillfredsställande täckning av inkomstbortfallet vid sjukdom.

Trots att målsättningen gällande sjukförsäkringen i stort sett nåtts, finns det dock vissa grupper som densamma icke tillfredsställande skyddar vid sjukdom. Detta gäller framförallt långvarigt sjuka och pensionärer. Båda dessa grupper blir i stor utsträckning utförsäkrade. Upprepade undersökningar har visat, att 1/3 av de vårdade vid sanatorierna är utförsäkrade. Genom utförsäkringen kommer de i ett sämre läge än före den allmänna sjukförsäkringens ikraftträdande. I anslutning till sjukförsäkringens genomförande skedde nämligen en höjning av vårdavgifterna vid anstalter som huvudsakligen vårdar långvarigt sjuka och just på den

grunden haft mycket låga dagavgifter, 1:— till 1:50. Överallt skedde en uppjustering av dagavgifterna till 3:—. Uppjusteringen anslöt sig alltså precis till den summa pr dag, som sjukkassorna av en sjukpenning betalar för given sjukhusvård. Av detta följer, att de utförsäkrade som ju icke erhåller någon ersättning från sjukkassa, ekonomiskt belastas hårdare nu.

Problemet kan delvis lösas genom beslut om sänkt vårdavgift för utförsäkrade av sjukvårdens huvudmän. Detta för emellertid med sig mycket skiftande praxis och många orättvisor i individuella fall. Full rättvisa kan endast nås genom att sjukkassorna betalar vården för envar sjukhusvårdad så länge sjuk-sjukhusvård är nödvändig. En sådan lösning skulle inte bara skapa rättvisa, den skulle också innebära avsevärd administrativ förenkling.

Från och med 94:e dagen sedan ett sjukdomsfall anmälts till sjuk-kassa, sänkes sjukpenningen utom i de lägsta sjukpenningklasserna. Bortser man från den besparing för samhället som förfaringssättet innebär, finns det intet som rättfärdigar handlingssättet. Det är ett känt faktum, att ju längre tid en sjukdom varar, dess mer accentueras vissa behov, som en sjukförsäkring bör täcka. En riktigt avpassad sjukpenning borde alltså efter en tid stegas. Ett minimikrav är, att sjukpenningen åtminstone utgår oförändrad under hela den sjukhjälpstid som är stadgad. Både från läkarhåll, från socialt sakkunniga och från sjukkassehåll är man eniga med företrädarna för de långvarigt sjuka om denna sak. Från sjukkas-

sehåll hävdas tillika, att en oförändrad sjukpenning skulle förenkla försäkringens administration.”

Det är alltså två önskemål, som framförs i uttalandet. Dels vill man att sjukkassan skall svara för sjukhusvårds-kostnaderna under obegränsad tid, dels anser man att sjukpenningen inte skall sänkas efter 90 dagars sjukskrivning. Dessa krav har flera gånger framförts i Status, men de är av så stor betydelse för de långvarigt sjuka, att de väl förtjänar att nämnas på nytt.

Båda kraven är synnerligen rimliga. Det verkliga framtidsmålet är givetvis att sjukkassan skall lämna såväl fri sjukhusvård som full sjukpenning under obegränsad tid, men en så radikal förbättring av sjukförsäkringsförmånerna vågar man inte hoppas på inom överskådlig tid. Man får därför vara nöjd — åtminstone tills vidare — om statsmakterna tillgodoser de båda önskemål, som framföres i det citerade uttalandet.

Fri sjukhusvård åt alla under obegränsad tid bör genomföras med det snaraste. I detta fall finns ju ingen som helst anledning att frukta missbruk av den utökade förmånen. Ingen torde uppehålla en sjukhusplats i onödan bara för att sjukkassan betalar de tre kronorna för honom. Och även om någon skulle vilja göra det, så kan man lita på att sjukhusläkarna hindrar det — det är ju de som avgör, när en patient kan lämna sjukhuset.

Full sjukpenning under hela sjukhjälpstiden skulle givetvis kosta en hel del, men enligt vad som påstods vid DLR:s kongress har sjukkassorna fått sådana överskott för åren 1955 och 1956 att de mycket väl har råd med det, utan att försäkringsavgifterna behöver höjas. Hittills lär de allmänna sjukkassorna ha redovisat över 200 miljoner kronor i överskott, och enligt en beräkning av riksförsäkringsanstalten skulle ett beslut om full sjukpen-

LOTTGULDET FÖRDELAT

Assessor Eric Nordman drar just den högsta vinsten i DLR:s första rikslotteri, medan byråsekreterare Erik Linnér sitter beredd att notera lyckonumret. Den förstnämnde är överståthållarämbetets kontrollant, medan den sistnämnde representerar handelsdepartementets kontroll av lotteriet.

Den 1 augusti ägde dragning rum i De Lungsjukas Riksförbunds rikslotteri 1957, varvid 2.000 vinster till ett värde av ca 150.000 kr utlottades. De 21 högsta vinsterna fördelades enligt följande:

Vinst:	Vinstvärde:	Lottnummer:
1. Austin A 95	17.443: 75	65.268
2. Austin A 55	12.512: 50	145.685
3. Austin A 55	12.512: 50	115.620

(Forts. sid. 26)

ning under hela sjukhjälpstiden inte kosta mer än ca 30 miljoner per år. Det finns därför inget hållbart ekonomiskt argument för att uppskjuta en sådan reform.

Ur social synvinkel är det uppenbart, att den långvarigt sjuke behöver ett större ekonomiskt försäkringsskydd än den korttids-sjuke — eller åtminstone ett lika stort. Det är vid långvarig ohälsa som ekonomin undergrävs. En kortare tids inkomstbortfall kan ofta kompenseras med minskade utgifter —

man kan t. ex. uppskjuta vissa icke nödvändiga inköp tills arbetsförmågan och inkomsten blir normal igen.

Statsmakterna har uppmärksamheten riktad på saken, och kmt har givit riksförsäkringsanstalten i uppdrag att utreda konsekvenserna av full sjukpenning även efter 90 dagar. Det finns således anledning att se optimistiskt på den här frågan.

Låt oss också hoppas att statsmakterna med det snaraste inser det berättigade i fri sjukhusvård under obegränsad tid.

AKE ROOS

Tjänstepensionen billig i USA

"I USA infördes 1935 en obligatorisk tjänstepension för anställda i industri och handel och den har sedan utsträckts, så att den nu omfattar praktiskt taget alla förvärvsarbetande (även företagare)", meddelar fil. lic. Åke Elmér i Svenska Socialvårdsförbundets Tidskrift. "I början hade man premierersystem, vilket betydde att man bara betalade in avgifter men inte fick några pensioner. Detta tröttnade man snart på, och nu har man övergått till fördelningssystem med en viss fondbildning (dvs. samma system som i det föreslagna svenska obligatoriska). Pension får man när man slutar arbeta, men tidigast vid 65 år och senast vid 72 år. Man måste ha slutat sin huvudsakliga sysselsättning för att få ut pensionen före 72 års ålder, men man får ha deltidsarbete. Pensionen beräknas efter den genomsnittliga inkomsten, men inte efter de 15 bästa åren som i det svenska förslaget, utan med uteslutande av de 5 sämsta åren. Maximeringen är snävare än i det svenska förslaget. Man kan för närvarande inte få mer än 163 dollar i månaden. Det är visserligen formellt omkring 10.000 kronor per år men i realiteten mindre. Avgiften är för närvarande 4 % av inkomsten men ska så småningom höjas till 8 %. För anställda får hälften dras av på lönen. Den amerikanska tjänstepensionen är således högre än vår nuvarande folkpension men inte så hög som den föreslagna tjänstepensionen."

Folkpensionärer önskar skattesänkning

"Som ett led i en större undersökning om folkpensionernas verkningar har underreklamant låtit intervjuva de manliga folkpensionärerna i Eslöv under våren 1955", rapporterar fil. lic. Åke Elmér, Lund, i en redogörelse i Sociala Meddelanden.

"Folkpensionärerna i Eslöv har i förhållandevis stor utsträckning inkomster utöver folkpensionen, om än i flertalet fall ganska små. Av de 369 intervjuade var det bara 30 eller 8 % som saknade andra registrerade inkomster än folkpensionen mot 23 % av de manliga folkpensionärerna i hela landet enligt åldersvårdsutredningens undersökning.

Pensionärerna tillfrågades om de tyckte att folkpensionen var lagom stor eller

om den borde höjas eller sänkas. Endast 2 pensionärer ansåg att folkpensionen var för stor, 155 (42 %) att den var lagom och 171 (46 %) att den borde höjas, medan 41 (11 %) inte gav uttryck för någon mening. Det finns alltså en stark opinion för högre pensioner, men det är onekligen anmärkningsvärt att de som har en bestämd uppfattning härom inte är majoriteten av pensionärerna. Många är tydligen nöjda och åtskilliga gav spontan uttryck för den åsikten.

På frågan om lämpligaste pensionsåldern svarade hälften av pensionärerna att den nuvarande åldern är bäst. En kraftig opinion för lägre pensionsålder kom emellertid tydligt till uttryck (30 %) medan endast 7 pensionärer (2 %) ville att pensionen skulle komma senare, i samtliga fall vid 70 år. Ungefär lika många ansåg att pensionsåldern borde vara valfri.

Den sista av åsiktsfrågorna lydde så här: 'Om vi inte bara tänker på folkpensionen, är det något annat som Ni tycker stat eller kommun borde göra för folkpensionärerna?'

Det vanligaste önskemålet var bättre bostadsförhållanden (bostadsförbättring, flera pensionärslägenheter, större bostadstillägg etc.). Men det var inte mer än 52 eller 14 % som nämnde detta. Därefter kom skatterna. Lägre skatter önskade 34 (9 %).

Negativa sidor hos sjukförsäkringen

I en artikel i Nordisk Medicin om den allmänna sjukförsäkringen skriver dr Wilhelm Rasch, Stockholm, bl. a. följande:

"En allmän erfarenhet är att reformen medfört en ökning av arbetet på de öppna mottagningarna, dock ej till den grad att arbetet desorganiserats.

Negativa sidor ha visat sig på framför allt två sätt: genom ökat kameralt arbete för läkarna och genom oformligheter i författningarna, som drabba både läkare och patient och välla friktioner i utövandet av läkarens verksamhet...

I taxan har ej beaktats, att ett stort antal kliniskt kemiska och fysiologiska

laborationer utförs på särskilda laboratorier under överinseende av särskilt utbildade laboratorieöverläkare. Avsaknad av särskilda bestämmelser i taxan för reglering av arvodet för dessa laborationer medför, att en patient, som av sin läkare hänvisats till laborationens utförande på sådant laboratorium, ej erhåller någon återbäring för sin utgift...

Bestämmelsen om fria resor till och från läkaren och sjukhuset är enligt allmän uppfattning i behov av en grundlig revidering, vilken ej lär kunna komma till stånd utan att lagen i vissa delar omarbetas."

*

Det finns många detaljer i vår sjukförsäkring, som behöver justeras och förbättras, och till dem hör de byråkratiska och invecklade bestämmelserna om reseersättning. Tillämpningsföreskrifterna för dessa har ansetts så skrattretande, att Grönköpings Veckoblad presenterat dem för sin läsekrets.

Red.

Röntgendiagnosens farlighet

"Den joniserande strålningens biologiska verkan på individen och släktet har fått en chockerande aktualitet genom forskning, som inducerats av militär användning av energikällor med dylik strålning som delprodukt", framhåller dr Olle Olsson i Svenska Läkartidningen. "Strålningens legala användning inom medicinen har i samband härmed kommit att tilldraga sig stort intresse och härvid har röntgendiagnostiken genom dess dominerande andel i populationsbestrålningen under fredsförhållanden kommit i diskussionens centrum..."

På detta område har på sistone kommit en undersökning, som fordrar uppmärksamhet. I J.A.M.A. publicerades förra året en artikel av Warren i Boston om läkarnas livslängd med speciell hänsyn tagen till inverkan av radiologiskt arbete. Undersökningen avsåg att generellt söka utreda effekten av prolongerad exposition för låga doser av joniserande strålning. Man valde ut läkare som testmaterial, gick igenom dödsorsakerna för

(Forts. sid. 21)

UP PRESSEN

Lungsotens Fattig-Norrland

Otto Karl-Oskarsson har arbetat inom många olika yrken innan han till slut blev författare. När han blev det var det med den lungsots hjälp som han så ingående skildrat i ett par av sina böcker. Han växte upp som fattigunge i Norrbotten och anser sig vara född med litet urvattnat nybyggarvildblod i ådrorna. Givetvis har han arbetat i skogen och han har varit rallare och gått arbetslös på 30-talet. Han har fått sitt elddop under en för arbetarna givande tid, en tid av stora förändringar och revolutioner. Dessutom har han hunnit med två folkhögskolekurser och gått på Påhlmans handelsskola. Inte ens fabriksarbete har han saknat — han arbetade tidvis som automatsvarvare och gjutgodsrensare.

Han är en son av det Stor-Norrland som vi känner till från Högberg och Hedenvind. Han har mycket gemensamt med dessa två diktare. Man märker också arv och påverkan från den finska litteraturen. Kivis leksna och effektfulla ordkonst skönjer man snart, men också något av det genuint karga i det finska väsendet. Otto Karl-Oskarsson är med sin handfull böcker en av våra allra främsta yngre prosaister.

Två av hans böcker har alla utsikter att bli klassiska. Det är dels debutromanen "Glest mellan gårdarna" och dels den brett lagda romanen "Kall blåst över Oxnäset". Självt har jag bara läst ett litet fåtal norrländska böcker som gjort ett lika starkt intryck. Det är Högbergs "Den stora vreden", Hedenvinds krönika från skogarna som inleddes med "Silverskogen sydväst om månen" och följdes av "Guld och mjöl" och "Snöskottning i paradiset" samt Eyvind Johnssons Olof-serie och nu sist Sara Lidmans två romaner "Tjärdalen" och "Hjortronlandet" för att nämna de allra viktigaste.

Otto Karl-Oskarsson har inte gjort någon dålig bok, men det är endast de två nämnda som rik-

Otto Karl-Oskarsson

tigt etsar sig fast inom en och behåller sitt grepp långt efter avslutad läsning. I romanen "Alla älvens timmer" (som utkom som originalbok i Bonniers Folkbibliotek för något år sedan) är det en skildring av en äktenskapskris som intresserar. Dessutom finns det med vissa skogsbyggsproblem, som avfolkning och ensamhet. Men boken har inte riktigt den sälta och kraft som föregångarna hade. Den historiska romanen "Rönnen droppar blod" är den som jag tycker blivit onödigt undanskymd. Visserligen är den kanske litterärt föga märklig, men den är i ordets verkliga bemärkelse underhållande och dessutom lärorik. Sedan följer romanen "Hel och ren" som skildrar en norrländsflicka som reser till Stockholm. I bagaget har hon dessa tre ord som modern nött in i henne under uppväxten. Det fanns kritiker som gav den boken ampla lovord. Visst är den riktig, men den förefaller blodfattig och schematisk om man tänker på "Kall blåst över Oxnäset".

Romanen som kom senast heter "Vägen från Oxnäset" och anknyter till Otto Karl-Oskarssons bästa roman. Men huvudpersonen här, bondpojken Josef Karlin, skymtade bara i den förra volymen från Oxnäset. Förlagsreklamen nämner att denna sista bok kan läsas som självbiografisk, och därmed får den också ökat värde för den som särskilt intresserat sig för Otto Karl-Oskarssons författarskap. Det är en ljusare och gladare bok än författarens tidigare. Men för den sakens skull saknas här inte mustigt skildrade arbetstyper och fattigbönder. Det är en fin folklivsskildring som man blir glad över att läsa.

Men i novellsamlingen "Berättelser från blåsten" är det som om man kände igen den debuterande Otto Karl-Oskarsson. Det är nog hans bästa bok sen "Kall blåst över Oxnäset". Det är som om han funnit det knotiga trädslag ur vilket han helst vill mejsla fram sina döderhultarfigurer. Titelnovellen om gubben Bläckt, som ensam ligger för döden i sin iskalla stuga därför att han kört sonhustrun på dörren då hon nekade honom spotta snus på golvet, är ypperlig. Gamle Bläckt har något av det säregna norrländska i sitt kynne. I all sin tvära envishet och ilska äger han både medkänsla och ett sinne för rättvisan. Han tvingas inför sig själv att erkänna "att som man bäddat får man ligga", men tänker samtidigt på märren i stallet som varken får vatten eller mat. Han kan med andra ord själv dö utan att beklaga sin belägenhet, men hästen kan han inte glömma. Denna novellsamling gjorde mig särskilt glad därför att jag där skymtade den Otto Karl-Oskarsson som jag längtar efter att få läsa, obändig och fri, med en bister humor som man måste tycka om, och med från iakttagelseförmåga då det gäller mänskliga svagheter.

Jag nämnde i artikelns inledning att Otto Karl-Oskarsson blev författare med lungsotens hjälp. Ja, så drastiskt det låter är det i alla fall sant. Ty under lungsotstiden fick han möjligheter att ägna sig åt skrivandet. Han arbetade då bland annat för Landsmålsarkivet i

KULTURELLT

Uppsala, och det var under denna tid som han fick en tanke om att försöka skriva en roman grupperad kring en norrländsk vildbrytare. Så kom då den utmärkta debutboken "Glest mellan gårdarna" till. Den handlade om människorna kring de två byarna Tvara och Åmyne, som är belägna vid en av Norrbottens stora älvar. Miljön är överdådigt skildrad. Man får till livs rivaliteten mellan byarnas folk. Dock hände det att man gifte in sig i varandras byar, men detta bidrog på inget sätt till att fiendskapen måste dö ut. I romanen lär vi så känna Vike-Lass i Åmyne som tar sin hustru Röv-Lena från Tvara. De skildras som arbetssamma vardagsmänniskor, vars främsta uppgift det är att klara livhanken. De fostrar upp nio barn, får erfara glädje och sorg i behaglig omväxling, och är hela tiden oerhört levande i all sin ynkedom och all sin storhet. Bygden ändrar efter hand ansikte, järnvägen börjar rita sina spår mellan byarna och industrier-na växer fram som svampar ur jorden. Det som skildras är vardagens enahanda slit och fattigdomen som aldrig lämnar dessa människor, det är en hyllning till den sega människan. Vike-Lass får dö i stor smärta, skrikande i ett magont som inte ens den starkaste hemmamedicin kan bota. Och Röv-Lena, den arbetssamma husmodern, flyttar i sin tur till fattigstugan och väntar där den oundvikliga döden. Som hon själv säger: för att göra bot och bättring för en gammal synd. Och livet — det obeckliga — drar vidare, vidare...

Otto Karl-Oskarsson har här gjort en äkta roman — en stor roman med stark kolorit, vresig och tjusig som bara en sådan bok kan bli. Genuint och äkta trädde fattigungen in i litteraturen... stora förhoppningar ställdes på honom. Han hade något att delgiva medmänniskorna.

Mellan varje bok brukar Otto Karl-Oskarsson ta sig ett grovknog. Han säger sig vara rädd för att bli alltför isolerad, komma för långt bort från arbetargubben. Inte minst skogsarbetet kräver ett återvändande, detta att känna snöns svalhet och tröttheten i lemmarna efter en dags verkligt skogsarbete. Så kommer efter några år den stora romanen "Kall blåst över Oxnäset" ut. Därmed har författaren slagit igenom på allvar. Man anar att bo-

ken delvis är självbiografisk, men författaren har också senare låtit veta att det behövs till diktfiktioner för att en självbiografi liksom ska hålla. Denna åsikt delar han med Ivar Lo-Johansson, och den är säkert riktig. Mycket blir ändrat och förvanskat, blir troligare än verkligheten som inte alltid går med på att omvandlas till dikt.

Romanen handlar om Klas Karlin, en skogsunge som växer upp under de svåraste 30-talsåren. Han ser redan tidigt sin far och sin syster duka under för "de små stavformade". Lungsoten är något som hela boken andas av. Det är lungsotens och nödens historia som skildras, men på ett sådant sätt att man glömmer nöden för allt det fascinerande som sker. Det är just genom denna författarens förmåga att ge ljus också åt det verkligt mörka som gör att boken får sådan slagkraft, blir till riktig litteratur. Nöd och fattigdom kan skildras på många olika sätt, men sällan känner man liksom dofterna som i denna roman. Klas Karlin har själv lungsoten i kroppen, den följer honom under hårda skogshuggarveckor och märker hans kropp och tvingar honom till sist till sanatoriet. Men då har han redan hunnit syssla med många arbeten, bland annat hos en rik sågpatron och där väntar honom nu dottern till rikedom. Han blir frisk och kan när som helst träda ut i livet och kanske själv en dag sitta som sågvarupatron. Men då knyter sig hans liv. Det gick an att slita och frysa och svälta i timmerskogen, det gick an att se andra människor dö av "de stavformiga". Det gick an att se blodet välla fram i en sista kraftig blödning innan allt var över, det gick an att sedan se dem bleka och borta då de syddes in i träfracken och forslades bort. Detta hörde liksom till livet och det gick aldrig att komma undan. Men när han själv så står frisk och kry och ska resa till Henne och Rikedomen då orkar han inte mer. Klas tar repet och knyter ögla och sticker huvudet i öglan och låter så allt gå om intet. Han orkar inte lösa denna konflikt mellan det oundvikliga i fattigvardagen och det som nu håller på att ske. Han orkar inte ta emot vare sig hjälp eller pengar.

Det är en starkt gripande bok, men den äger författarens säregna humor som genomglöder sidorna.

Avsnitt ur romanen borde snarast tas med i antologier för skolbruk. Få böcker från Norrland bränner sig så starkt in i ens medvetande. Här finns segheten och kargheten, här finns en stark social tendens. Romanen har den livskraft som fordras för att den ska kunna leva vidare och bli klassisk.

Otto Karl-Oskarsson har ännu mycket ogjort. Han äger en varm livskänsla och en krumelurig humor som i förening kan avslöja människornas små svagheter och egenheter. Han står ännu så nära de arbetande grupperna att han kan identifiera sig med dem, leva sig in i deras liv och ta tillvara det värdefulla. Han är en realist som mycket väl vet varför människor i stor nöd ofta blir fatalister, varför de kan skratta i ett ögonblick då gråten i stället borde ha bubblat fram.

Nu hoppas man att Otto Karl-Oskarsson ska få skriva en roman om det moderna Norrland som växt fram. Det Norrland där lungsoten körts på dörren, men där industrier-na och samhällena växt fram utmed älvarna. Han har alla förutsättningar att lyckas med en sådan bok.

Ingvar Wahlén

● SPANJORSKA ...

(Forts. fr. sid. 13)

sin man 32 döttrar och 7 söner, alla enfödslar och alla levande till hög ålder.

Vi avslutar denna lilla födelseöversikt med inskriptionen på en gravsten i Conway, Carnarvonshire, England:

"Här vilar stoftet av Nicholas Hooker, adelsman, som var sin faders, William Hooker Esq., och hans hustru Alices fyrtioförsta barn och själv fader till 27 barn. Han dog den 20 mars 1637."

Redaktionen ansvarar ej för insända manuskript, teckningar och foton, som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar och fredagar mellan klockan 14 och 16.

De lungsjukas 14:e kongress

En breddning av medlemsunderlaget, sjukförsäkringsförmånerna och de lungsjukas bostadsproblem blev några av huvudfrågorna vid De Lungsjukas Riksförbunds fjortonde kongress, som hölls på Hotell Malmen i Stockholm den 28—30 juli. Kongressen samlade ca 200 deltagare, varav 108 ombud för riksförbundets olika lokalavdelningar.

I sitt hälsningstal berörde förbundsordföranden, riksdagsman *Sigfrid Jonsson*, de framsteg som gjorts i kampen mot tuberkulosen. Denna sjukdom, som förr var nästan liktydig med en dödsdom, kan nu betraktas som en sjukdom lik alla andra.

Centralstyrelsen för lungsjuka i Stockholm, som svarade för värdskapet vid kongressen, hälsade också deltagarna välkomna med ett anförande av sin ombudsman *Lennart Åkerström*.

Efter hälsningsceremonierna höll docent *Viking Björk*, Stockholm, ett intressant föredrag om "modern tuberkulosbehandling och lungkirurgi". Föredraget presenteras oavkortat i ett kommande nummer av Status.

Till kongressordförande valdes förbundsordföranden *Sigfrid Jonsson*, *Holger Noord*, *Uddevalla*, och *Sven F. Bengtsson*, *Dalarna*, och till sekreterare förbundssekreteraren *Albert Fredin* och *Tord Axelsson*, *Solna*.

Efter lunch ägnades den första kongressdagen åt mottagning i Gylene salen i Stadshuset, där Stockholms stad var värd, och åt en båtutflykt till Skurusundet. På kvällen samlades man till kongressmiddag på restaurang Herrgår'n.

150 lokalföreningar

Den andra kongressdagen inledes med styrelsens verksamhetsberättelse för den gångna kongressperioden. Enligt denna framgår det, att förbundet nu har 150 anslutna lokalorganisationer, vilket innebär en ökning med två under kongressperioden. Organisationerna fördelar sig enligt följande: 18 centralorganisationer, 87 konvalescentföreningar och 45 patientföreningar. Förbundets samlade medlemsantal har dock sjunkit med 2.451, varför förbundet nu har 19.924 medlemmar.

Beträffande studieverksamheten kan nämnas, att 17 socialvårdskurser anordnats på olika sanatorier. Dessutom har de årliga tvåveckorskurserna i socialvårds- och organisationsfrågor som vanligt hållits på Bommersvik.

En aktion från förbundet har resulterat i att Landstingsförbundet rekommenderat samtliga landsting att sänka vårdavgifterna vid sanatorierna till en krona per dag för alla patienter, som utförsäkrats från den allmänna sjukkassan och därför själva får betala sin sjukhusvård.

Under de två senaste kalenderåren redovisas sammanlagt 63.819 vård dagar vid de lungsjukas konvalescenthem mot ca 43.000 föregående tvåårsperiod, vilket mot-

svarar en ökning på ungefär 47 procent. Antalet konvalescenthem har också ökat från fem till åtta. Dessa har nu tillsammans 192 vårdplatser.

Frågan om de partiellt arbetsföras anställning i statlig tjänst har under kongressperioden förts ett stort steg framåt. Efter en interpellation i riksdagen av förbundsordföranden har statsmakterna inrättat ett centralt organ — statens nämnd för partiellt arbetsföra — för frågor som rör handikappade i statlig tjänst.

Inkomststaten för kongressperiodens båda verksamhetsår upptar 481.539 resp. 508.105 kr. Motsvarande siffror för föregående kongressperiod var 540.630 och 543.836 kr. Den senaste kongressperioden visar en minskning av driftinkomsterna med ca 70.000 kr eller 7,75 procent.

Efter verksamhetsberättelsen föredrogs och godkändes revisorernas berättelser och förbundsstyrelsens beviljades ansvarsfrihet för den gångna kongressperioden.

Sjukförsäkringen ger överskott

Sammanlagt 14 motioner hade inkommit till årets kongress. Bland dessa kan nämnas en från Patientföreningen, *Renströmska sjukhuset*, *Göteborg*, om att förbundet borde verka för speciella bostadslån åt partiellt arbetsföra. Förbundsstyrelsen instämde i motionens syfte och föreslog kongressen att uppdraga åt styrelsen "att verka för en lösning i antydd riktning". Kongressen godkände förslaget.

Karlskoga Konvalescentförening hade motionerat i en sjukförsäkringsfråga. Den ville att sjukkassan skulle svara för sjukhusvårdskostnaderna under obegränsad tid, alltså även efter de nu fastställda 730 dagarna. Förbundsstyrelsen instämde i motionen och föreslog, att den skulle få i uppdrag att verka för en lagändring i önskad riktning. Det blev också kongressens beslut.

Gävle Konvalescentförening önskade i en motion att sjukpenningen inte skulle sänkas efter 90 dagars sjukskrivning utan utgå med oförändrat belopp under hela sjukhjälpstiden. Förbundsstyrelsen instämde i motionens syfte och föreslog att förbundet måtte aktualisera frågan hos vederbörande myndigheter.

Förbundsstyrelseledamoten *Alfred Lindahl*, *Örebro*, som var föredragande i denna fråga, ansåg, att sjukkassorna har god råd med en sådan reform.

— Enligt riksförsäkringsanstalten fick sjukkassorna ett överskott på 100 miljoner kr år 1955, sade han, och i föl blev överskottet 105 miljoner. En reform i enlighet med motionens önskemål skulle inte kosta mer än ca 30 miljoner per år.

Kongressen beslutade i enlighet med styrelsens förslag.

Skåne önskar högre pris på Status

I en motion från Patientföreningen, *Renströmska sjukhuset*, *Göteborg*, föreslog man att förbundsstyrelsen skulle sträva efter en sammanslagning av *De Lungsjukas*

kas Riksförbund och de övriga organisationerna för partiellt arbetsföra (ex. De Vanföras Riksorganisation).

Styrelsens föredragande, Ture Edbom, Gävle, framhöll att det är av stor vikt att de olika organisationerna för partiellt arbetsföra samarbetar så intimt som möjligt. Ännu är tiden dock inte mogen för ett totalt samgående i en enda organisation.

På förslag av styrelsen beslutade kongressen, att styrelsen skall verka för en aktivisering av den redan befintliga Rikskommittén för partiellt arbetsföra, och att bildandet av ett gemensamt förbund för alla partiellt arbetsföra skall vara ett "eftersträvansvärt framtidsmål".

För att stärka riksförbundets ekonomi hade Västmanlands läns CO motionerat om höjda medlemsavgifter till förbundet. Man ville, att lokalorganisationerna skulle betala två kronor per år och medlem till riksförbundet. Förbundsstyrelsen yrkade dock avslag på denna motion och framhöll, att de lokala föreningarnas medlemsavgifter till riksförbundet inte skall betraktas som en inkomstkälla för förbundet utan endast som en sorts registreringsavgifter.

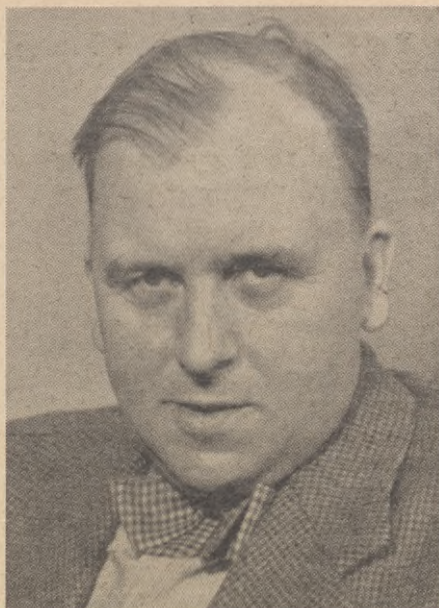
Kongressen följde styrelsens förslag och beslutade dessutom att medlemsavgiften per år skall vara 20 kr för centralföreningar, oberoende av medlemsantalet och för annan lokalförening 20 kr för första 100-talet medlemmar samt 10 kr för varje nytt påbörjat 100-tal medlemmar.

I en Skåne-motion föreslogs, att lösnummerpriset på Status skulle höjas till en krona och att tidningen skulle utkomma med endast nio nummer per år plus julnumret. Förbundsstyrelsen hemställde om avslag på motionen och föreslog att styrelsen måtte få i uppdrag att vidta de åtgärder, som kan visa sig befogade.

Kongressen godkände styrelsens förslag.

Verkställande utskottet omvaldes

I Status har tidigare redogjorts för ett förslag om att vidga medlemsunderlaget för De Lungsjukas Riksförbund, vilket skulle innebära att även vissa icke tbc-sjuka skulle få tillhöra förbundet och dess lokalorganisationer. Det gäller bl. a. personer med lungcancer och silikos som vårdas på eller har vårdats på

Förbundsordf. Sigfrid Jonsson

sanatorium eller lungklinik. Detta förslag godkändes nu av kongressen, och styrelsen fick i uppdrag att slutgiltigt utforma de stadgeändringar, som erfordras.

Den tredje och sista kongressdagen ägnades åt bl. a. val. Till förbundsordförande omvaldes riksdagsman Sigfrid Jonsson och till förbundskassör kamrer Einar Hiller. Även de övriga medlemmarna i styrelsens verkställande utskott omvaldes, nämligen Ture Edbom, Gävle, Karin Karlsson, Stockholm, Alfred Lindahl och Charles Andersson, Örebro. Förbundssekreterare skall tillsättas av styrelsen.

Till övriga ledamöter i förbundsstyrelsen utsågs Martin Persson, Hässleholm, Assaf Sjögren, Falkenberg, Alva Bengtsson, Karlshamn, Carl Hellström, Kalmar, Albin Liljeholm, Avesta, Vidar Östling, Luleå, Harald Holm, Holmsund, Aja Schultzberg, Åkers styckebruk, samtliga omvalda, samt Bengt Jarnhäll, Trelleborg, och John Gärdin, Östersund, nyvalda.

Till revisorer omvaldes Gustav Åkerström och Elof Eklund, Stockholm, och till auktoriserad revisor utsågs Sven Falk, Stockholm.

Hemhjälsfrågan ej tillfredsställande

Kongressen enades om fyra olika uttalanden. De gäller sjukförsäkringen, bostadsfrågan, tuberkulosvården och de speciella problemen för tbc-sjuka kvinnor.

Det första uttalandet behandlas i denna tidnings ledare. I det andra

konstateras, "att frågan om statligt stöd till sjuka människors bostadskostnad bör bli föremål för skyndsamt utredning". I uttalandet om tuberkulosvården framhålls, att de lungsjuka själva bör få framlägga sina synpunkter då man planerar omorganisation av tbc-vården inom exempelvis ett landstingsområde. Till de speciella "kvinnoproblemen" hänförs bl. a. att sjukförsäkringen ger ett otillräckligt ekonomiskt stöd åt gifta hemmakvinnor, som blir långvarigt sjuka, att kvinnor med familj inte får tillräckligt lång konvalescenttid, därför att hemhjälsfrågan inte kan lösas på ett tillfredsställande sätt för dem och att arbetstränings- och omskolningsmöjligheterna är sämre för kvinnor än för män.

Efter tre arbetsamma dagar förklarades kongressen avslutad av förbundsordföranden Sigfrid Jonsson.

— Kongressen har skvallrat om en livskraftig organisation, som har blicken riktad mot framtiden, sade han bl. a.

Se vidare

BILDUPPSLAGET

sid. 14—15

● SKISS (Forts. fr. sid. 22)

Kvar blev också manin att studera mekanismen i samlevnaden. Och att försöka laga den när den gått sönder för någon. Den som på avstånd betraktar hur mekanismen i något fungerar tror sig ofta bäst kunna studera och laga den.

När vi gick hem över de vida ängarna med den vikande dimman kände vi vakans lätta bittra smak i munnen.

Ill.: Gösta Kriland

Schacklösning

Lösning till problemet av A. V. Galizkij (Matt i 3 drag). 1. Sb6!, Kg6. 2. Sbd5!, Kh5. 3. Sf6 matt. Eller 2. —, h5. 3. h3 matt. Efter 1. —, a×b6 följer 2. h3!, b5. 3. g4 matt. Den vita springaren e4 måste till d5. Emellertid för vägen över e3 till patt.

Ni har väl prenumererat
på STATUS ?

Grönland har den största dödligheten i tuberkulos

Ett av Grönlands stora problem är tuberkulosen, som man också kallar Grönlands "svøbe". Under många år fick tuberkulosen på Grönland — liksom i många andra länder — inte möta en värdig motståndare och den kunde därför utan hinder fortsätta sitt ödeläggande verk bland den lilla befolkning, som grönländarna är. I dag ser det emellertid ut som om tbc:n skulle fått en motståndare, som har modernerna vapen till sitt förfogande.

Om tuberkulosen fanns på Grönland i forna tider, innan våra förfäder haft beröring med andra folk, kan man inte få veta av den grönländska sagan. Men få år efter det den europeiska (danska) kolonisationen börjat år 1721 omtalas förekomsten av tuberkulos på Grönland. Man kan läsa om det i dr A. Berthelsens verk: "Grønlandsk medicinsk statistik og nosografi om tb-situationen i Grønland indtil 1940". Enligt detta skulle tuberkulosen inte vara någon ny sjukdom bland befolkningen.

Våra förfäder har varit nomadfolk, som uppehållit sig ett eller ett par år på varje ställe, innan de sökt ett nytt med bättre fångstmöjligheter. De var naturbarn, som från tidiga barnår till ålderdomen levde under bar himmel, bodde i skinnält och livnärde sig av närande och kraftig kost. Men vintern var lång, och den kunde vara sträng med "missfångst". Vid missfångst kunde nomadernas fysik bli så medtagen, att den eventuella tuberkulosen fick överhand.

För 200 år sedan, då det danska och hernhutiska missionsarbetet konsoliderades, började grönländarnas nomadförhållanden försvinna. Befolkningen stannade där europeerna var. Man fick smak för europeiska varor, och de blev outhärliga. Fångstbefolkningens möjligheter till självhushållning under vintern minskade. Skinn och späck, som man alltid hade bruk för, såldes och byttes mot tobak och kaffe. Detta i samband med minskad tillgång på fångstdjur resulterade under 1800-talet i fattigdom överallt

NIK. ROSING

som är lärare på Grönland och ordförande i Grönlands-avdelningen av Boserup Minde — den danska motsvarigheten till De Lungsjukas Riksförbund — skriver här om tuberkulosproblemet på Grönland. Denna ö lär enligt honom ha den största tbc-frekvensen av alla de länder, som för ordentlig sjukdomsstatistik. Av Västgrönlands befolkning på ungefär 21.000 invånare lider ca 1.200 av aktiv tuberkulos. Dödligheten i tbc är också ovanligt hög — ungefär en procent av befolkningen dör årligen av tuberkulos. Vart tredje eller vart fjärde dödsfall, som inträffar, beror på tbc. Läget håller dock snabbt på att förbättras, och sedan ett par, tre år tillbaka har man ett stort och modernt sanatorium och en förnämligt utrustad "röntgenbåt", som svarar för dispensärmässiga massundersökningar.

på Grönland, i synnerhet på Sydgrönland.

Från mitten av detta århundrade hade man en institution, som hette "forstanderskapet", vilken räckte en hjälpsam hand, när någon var utan mat. Fattigdom och likgiltighet tog överhand hos många familjeförsörjare, och tuberkulosen fick fria händer. Smittan överfördes från familj till familj, från en mörk och smutsig jordkula till en annan.

Hur var det då med sjukhusförhållandena på den tiden? I slutet av 1800-talet fanns det nästan inga sjukhus, och hela Grönland hade endast två läkare. Den ene, som bodde i Godthåb, hade sydligaste delen av västkusten som sitt distrikt — dvs en sträcka på ca 1.000 km, längs vilken man endast kunde ta sig fram med segelkanot på sommaren.

Den andre läkaren, som hade praktik på Nordgrönland, hade ett

nästan lika stort distrikt att resa igenom också på vintern, när isen bar.

Pionjärbetet

I början av detta århundrade började staten så smått att förbättra sjukhusförhållandena. Det byggdes större och mera tidsenliga sjukhus, och fler läkardistrikt inrättades. Redan 1921 gjordes en lång rad tuberkulosundersökningar av distriktsläkarna, men de var endast stetoskopiska. Det var den begynnande kampen, utförd av patrullsoldater med små medel till sitt förfogande och under svåra arbetsförhållanden. Här skall redovisas något av resultatet av de stetoskopiska undersökningarna:

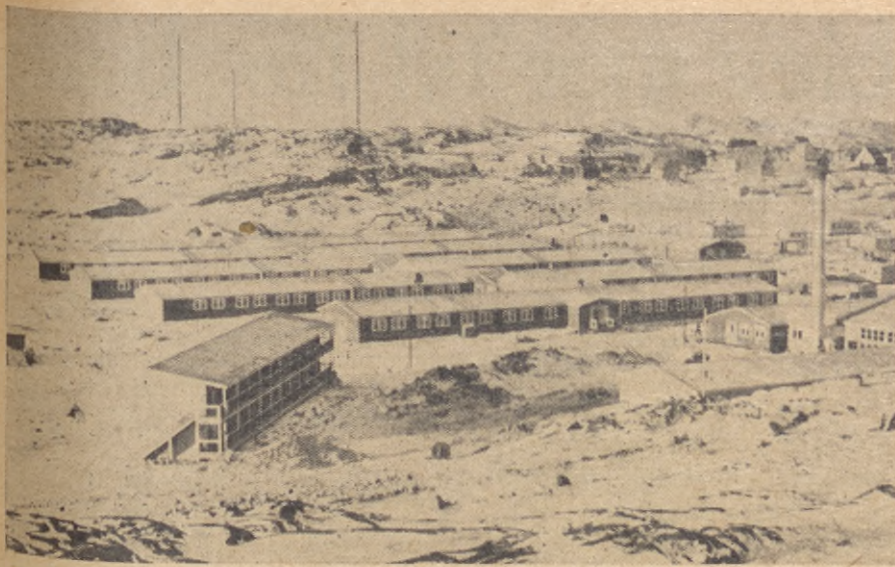
År	Antal undersökta	Antal sjuka	Proc.
1921	1.048	142	13,4
1931	401	83	20,7
1935	1.358	263	19,4

Först år 1934 installerades den första röntgenapparaten på Grönland. Den placerades på Julianehåbs sjukhus. Röntgenundersökningar med namnregistrering av fallen är nu ett outhärligt led i tuberkuloskampen.

Det är således först på senare år, som det blivit möjligt att genomföra ett reguljärt dispensärbete på Grönland. År 1951 blev 96 procent av Julianehåbs distriktsbefolkning undersökt av distriktsläkare Oscar Jensen, och undersökningen visade, att 7 procent av de undersökta led av aktiv tuberkulos. Enligt landsläkarens berättelse 1952 skulle det finnas ca 1.200 fall av aktiv tbc på Västgrönland, vars befolkning utgör 21.881 personer.

Dödligheten

Man räknar med att det bland Grönlands befolkning på omkring 22.000 invånare inträffar ca 200 dödsfall årligen i tuberkulos (en tredjedel av samtliga dödsfall). Det innebär en dödlighetssiffra på nära 1 procent. Det är antagligen den största tbc-dödligheten i världen bland de länder som för statistik.

Dronning Ingrid's Sanatorium i Godthåb, som togs i bruk 1954 och har 211 vårdplatser

Enligt landsläkarens berättelse utgjorde tuberkulosdödligheten 31,1 procent av samtliga dödsfall år 1952, och år 1954 blev siffran 26 procent.

I januari 1953 beviljade danska staten 10 miljoner kr till ett stort och modernt utrustat sanatorium i Godthåb. Detta välbehövliga sjukhus togs i bruk i november 1954.

Dessutom beviljade kung Fredrik IX och drottning Ingrid's fond för bekämpande av tuberkulosen på Grönland 1,5 miljoner kr till en "röntgenbåt". Det är ett 200 ton stort och modernt utrustat fartyg med röntgenanläggning för skärmbildsfotografering, genomlysning och stora lungbilder samt utrustat med lokaler för framkallning, laboratorium, konsultationsrum och väntrum.

Dessa två anläggningar — sanatoriet och röntgenbåten — har skapat basen för en rationell tuberkuloskamp i Väst- och Nordgrönland. Röntgenbåtens undersökningar började i augusti 1955 och slutade i juni 1956. Det blev den första landsomfattande massundersökningen på Västgrönland. 92 procent av befolkningen deltog. Efter den första rondens konstaterades 427 nya fall av lungtbc, vilket motsvarar en sjuklighetsfrekvens på nästan 2.000 per 100.000 — med andra ord en sjuklighetsfrekvens, som är 68 gånger större än Danmarks.

INA-kuren

Som bekant har man nyligen uppfunnit en tbc-förebyggande

tablett — INA-tabletten — och den har man velat pröva på ett helt lands befolkning. Eftersom tuberkulosen är mycket utbredd på Grönland, fann man det lämpligt att pröva INA där. Så fort massundersökningen i fjol blev klar i de nordligaste delarna startade man INA-kuren med stort deltagande av befolkningen. I vissa distrikt är tablett-aktionen redan avslutad, och under 1957 räknar man med att åtminstone hinna starta INA-kuren i samtliga läkardistrikt på Västgrönland.

Det är givetvis ännu för tidigt att säga något om INA-tabletternas eventuella värde.

Sanatorierna

"Foreningen til hjælp for grønlandske børn" i Danmark har gjort en stor och berömvärd insats på Grönland. Sedan 1925 har fyra barnsanatorier öppnats, och det femte invigs i år. Dessa sjukhus har 20—25 vårdplatser var och tar emot barn, som lider av "kirurgisk tuberkulos".

"Dronning Ingrid's Sanatorium" upprättades i Godthåb 1954. Det har 211 vårdplatser, och ända sedan starten har det varit fullbelagt.

Från juli 1956 till maj 1957 (11 månader) utfördes 155 operationer vid sanatoriet, och av dem var 105 resektioner.

År 1951 ställde "Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse" ca 200 vårdplatser på danska sanatorier till grönländska tbc-patienters förfogande. Hittills har ca 1.000 grönländare utnyttjat dessa platser.

Bostadsproblemet

Bostäderna har varit ett av de största problemen i den indirekta tbc-kampen på Grönland. Bostäderna har i många fall varit usla, och trångboddheten har varit stor. Genom den nya förordningen om bostadsbidrag, som trädde i kraft 1953 har det emellertid blivit möjligt för alla förvärvsarbetande på Grönland att skaffa sig en god och sund bostad. Under de senaste fyra åren har bostadsstandarden förbättrats avsevärt. I fjol ställde danska staten 6 miljoner kr till förfogande för

(Forts. sid. 16)

Godthåb's sjukhus på Grönland

Spanjorska blev mor till 157 barn

Under gynnsamma förhållanden, när fred och riklig tillgång på livs-förnödenheter är för handen, är människosläktets fortplantning något som försiggår rätt så hastigt. Och att staterna uppskattar denna fruktsamhet ser man bl. a. i att Sverige ger barnbidrag till hjälp för uppfostran m. fl. förmåner. Vårt land är dock inte initiativtagare därvidlag. Redan en bra tid före sekelskiftet premierade Frankrike dem som i legitimt äktenskap satte många barn till världen. År 1885 utfärdade den franska lagstiftande församlingen en lag, som bestämde att varje familj med sju barn skulle för ett av dem, efter eget val, få fri skolgång i ett av statens institut eller i en högre skola, jämte kosthåll.

Men den gången visste man inte vad man gav sig in på, ty det inkom över 250.000 grundade krav på sådan gratisuppfostran, vilket var liktydigt med en årlig utgift för statskassan av i svenskt mynt 180 miljoner kronor. Under sådana omständigheter måste man snarast kassera denna kostsamma lag, som tillkommit för att höja nativiteten.

Kanadensiska barnbidrag ett misslyckande

Också i den kanadensiska provin-sen Quebec lagstiftade man i sam-

NILS BERGGREN

skriver om flerfödslar. Både femlingar och sexlingar har förekommit flera gånger i historien. En amerikansk kvinna lär t. o. m. ha fött åtta barn på en gång. En spanjorska påstås ha varit mor åt sammanlagt 157 ungar, medan rekordet efter blott ettbarnsfödslar skall vara 51 barn.

ma anda. Här gick man dock en annan väg. Varje familjefader som kunde uppvisa 12 barn ur ett legitimt äktenskap hade rätt att göra anspråk på ett stycke av statens jord. Äktenskap med 20 barn eller fler blev den inte ovanliga följderna av den patriotiska iver som premien väckte. År 1895 gjorde inte mindre än 1.742 fäder anspråk på var sin jordlott, ja en av dem fordrade den tvådubblad, då han var fader till två dussin ungar i "äkta säng".

Det blev förresten värre och värre. En kanadensare med det klingande namnet Thériot de Saint Geneviève hade av sin hustru blivit begåvad med 17 barn innan hon var 30 år fyllda. Hon hade under

loppet av 5 år fått trillingar 2 gånger och tre gånger tvillingar, och det föreföll som om mångföds-larna skulle fortsätta i samma anda hos en del andra kanadensiska familjer med gott födgeni, i ordets kanske litet vitsiga bemärkelse. De berömda kanadensiska femlingarna är alltså inte alls något kanadensiskt rekord.

Sju barn på tio månader

Hur många barn en kvinna kan föda och hur många hon kan bringa till världen i samma födsel har varit mycket omtvistat. I äldre tider berättades de mest härresande historier därom, mest otroliga sådana. Det finns dock många säkert bevisade fall av otroliga flerfödslar. Födslar av fyra barn på en gång förekom 85 gånger i Preussen under åren 1826 till 1880, och under samma tidrymd föddes fem gånger femlingar. Fyrlingar beräknades av en läkare omkring år 1899 förekomma i genomsnitt 1 gång på 400.000 födslar. En amerikansk läkare berättar om en sådan fyrfödsel år 1890: Modern, Mrs. Page, var en 36-årig blondin som förut hade fött 10 barn, därav 3 par tvillingar. Nästa gång fick hon 4 små välskapade flickor vilka tillsammans vägde nio kilo.

I ryska Kurland födde en hustru i slutet av juli 1871 fyra flickor, och i maj 1872 två gossar och en flicka, vilka alla blev vid liv. Sju barn på tio månader är ju inget dåligt resultat sett ifrån nativitetssynpunkt. Vad hustrun tyckte, förmåler inte historien.

Sex ungar på en gång

Pålitliga fall av sexfödslar är ytterst sällsynta, men förekommer dock. Den 30 december 1831 födde en hustru i staden Drapin sex döttrar, alla levande och efter vad det uppges, endast föga under naturlig storlek. Men de små liven levde endast en dag. Modern hade ännu inte fyllt 20 år. År 1844 förekom ett liknande fall i Italien, och den 27 juni 1847 nedkom en kvinna i den nordamerikanska staten Maine med sexlingar, varav två fick behålla livet. År 1885 föddes sexlingar i Lorca i Spanien, men endast en blev vid liv, och år 1888

De kanadensiska femlingarna vid frukostbordet

En barnsköterska med engelska trillingar, som är sju månader gamla

gen pappa Vorrilit från trakten av Moskva, som år 1872 i en ålder av 75 år kunde stoltsera över att ha satt 87 barn till världen i två äktenskap. I det första föddes 16 gånger 2, sju gånger 3 och fyra gånger 4; i det andra 18 på 8 gånger. När mannen var 75 år levde 83 av de 87. Detta fall är höjt över alla tvivel enär saken blev undersökt av både den ryska och franska akademien.

Mor till 157 ungar!

I en spansk berättelse från Filip II:s tid (1165—1223) förtäljes att en kvinna, Margarita Gonzales i Valencia, i sitt första äktenskap hade fött 78 gossar och 7 flickor, och i ett andra 66 gossar och 6 flickor, alla komna till världen mellan moderns 15:e och 35:e levnadsår i "sammanlagt 33 födslar". Detta gör tillsammans 157 ungar. Det tillägges dock att endast 99 var levande födda, ett tillägg som var välbehövligt, ty annars hade hon måst börja födandet vid cirka tio år ålder. Man får alltså anta att en hel del missfall räknats som födslar.

51 barn utan flerfödslar

Hur många barn kan en kvinna föda utan flerfödslar? Man har, sägs det, exempel på att en hustru fött 51 barn till världen, ett och ett åt gången. Likaså är det känt att en kvinna fött 44 barn, alla söner och att också dessa kommit en och en. En engelsk hustru skänkte

(Forts. sid. 7)

blev fru Hirsch i Texas välsignad i samma utsträckning och här hände det märkliga att alla sex fick leva.

Åtta barn på en gång

Sjulingar lär ha förekommit, men dessa fall kan ej historiskt bevisas, ej heller förnekas. Däremot berättas det att en hustru Bradlee i Ohio år 1872 födde åtta levande och mycket små barn till världen. Hon själv var tvilling, hennes farmor hade fött 5 par tvillingar och själv hade hon tidigare fött två par tvillingar.

fyra gånger fyringar, sju gånger trillingar och tre gånger tvillingar. Måkan nummer två hade lyckliggjort honom med 15 barn, en gång trillingar och sex gånger tvillingar. Alla barnen blev vid liv.

Denna bonde överträffades dock av en annan rysk lantman, nämligen

Ryss pappa åt 87 barn

Här har tidigare anförts exempel på flerfödslar som upprepats hos samma kvinna. Detta är mycket vanligt och det finns personer eller familjer som har särskild fallenhet för sådant. En engelsk dam fick 21 barn under loppet av 18 år, därav en gång 4, två gånger 3 och fyra gånger 2.

År 1853 blev en rysk bonde Kirilov föreställd för tsaren därför att han hade varit gift två gånger och i dessa äktenskap blivit fader till 72 barn. Första hustrun hade fött honom 57 ungar i 28 födslar, varav

Louise Kiriline tillsammans med de omtalade kanadensiska femlingarna

Den 28—30 juli höll De Lungsjukas Riksförbund kongress på Hotell Malmen i Stockholm. Ca 200 personer deltog i förhandlingarna, och av dem var 108 ombud från förbundets lokalavdelningar. På bilden under syns presidiet under pågående förhandlingar. Fr. v. Tord Axelsson, Solna, Ture Edbom, Gävle, Sven F. Bengtsson, Dalarna, Holger Noord, Uddevalla, och förbundsordf. Sigfrid Jonsson.

Foto:
KARL H. HERNRIED

De lungsjuka kongressar

Under lunchrasterna såg man många deltagare i Malmens matsal. De fyra t. v. är Sigfrid Jonsson, Charles Andersson, Örebro, Sigfrid Celander, Kalmar, och Alfred Lindahl, Örebro. Nedtill redogör förbundskassör Einar Hiller för den ekonomiska ställningen, medan Bengt Jernehäll, Trelleborg, Gullan Hammarlund, Ockelbo, och Gustav Somdal, Linköping, tar upp i förhandlingarna.

Förbundsstyrelseledamoten Karin Karlsson, Stockholm, i talarstolen.

Läs om kongressen
på sidan 8

Livsmedel och radioaktivitet

Under våren det här året blev det stor uppståndelse kring frågan om radioaktiviteten från atombombproven. De japanska protesterna mot dessa prov samt varningarna, dels från de aderton atomforskarna i Västtyskland, dels från Albert Schweitzer, väckte allmän och berättigad oro.

Från Norge och Västtyskland kom i samma veva meddelanden om flera radioaktiva nedslag genom regn. Det gick också envisa rykten om, att även Sverige blivit utsatt för dylikt och att våra livsmedel kunde befaras ha blivit radioaktiva. — Insändarna i pressen, debatterna i radion osv. hjälpte till att jaga upp stämningen.

Särskilt detta om livsmedlens strålnings-nedsmittning verkade betänkligt. Status beslöt att ordna en liten undersökning. En kemist fick i uppdrag att under åtta till tio dagar i följd ta en mängd stickprov på alla slags livsmedel. Och det blev av flera skäl lämpligt att företa dessa prov i Göteborg.

*

Resultatet av denna undersökning föreligger i nedanstående rapport:

"Undersökningen pågick under den mellersta tiodagarsperioden i maj månad 1957. Den gällde alla slag av livsmedel, speciellt misstänkta var dock från början japanska och ryska fiskkonserver samt frukt och konserver från USA — kort sagt, alla födoämnen, som

kommer från de trakter i vars relativa närhet atombombprov brukar företagas.

Hamnmagasin, grosshandelslager, skeppshandelslager, alla slags livsmedelsbutiker i skilda stadsdelar i Göteborg besöktes och varorna kontrollerades med en Geiger-apparat. En del ställen, såsom grönsakstorget, fiskhallen, fiskkajen och fiskhamnen besöktes sex dagar i följd.

De många besöken i charkuteri-butikerna kompletterades med ett besök i Göteborgs slakthus, där ett hundratal såväl nyslaktade som frusna djurkroppar undersöktes. Blod, organ, röd benmärg samt vissa skelettdelar, t. e. bröstben, ägnades särskild uppmärksamhet.

Resultatet av dessa tio dagars undersökningsarbete blev glädjande nog detta: intet av de undersökta livsmedlen gav strålningsutslag som översteg 0,1 milliröntgen; dvs. det fanns ingen radioaktivitet utöver den som alltid och överallt påträffas i naturen.

Då undersökningen slutförts kontrollerades omedelbart den använda Geiger-apparaten med apparaturen å kärnkemiska institutionen vid Chalmers: — inga anmärkningar."

Beträffande bl. a. de ovan nämnda japanska fiskkonserverna — som ju som sagt varit starkt misstänkta — kan här tillfogas, att de undersökningar av dessa, vilka nu företagits även i Västtyskland, visat samma negativa och glädjande resultat rörande den befarade radioaktiviteten som våra undersökningar i Göteborg. — Nå, man torde nog kunna förutsätta, att japanerna, som lever under så gott som ständig fara för strålning från A-bomb- och H-bombförsöken noggrant håller uppsikt över sina livsmedel i detta hänseende. Sin stora fiskkonserverexport är de givetvis oerhört måna om och vill inte genom slentrian eller bristande kontroll riskera densamma.

● GRÖNLAND...

(Forts. fr. sid. 11)

bostadsbyggande på Grönland, men i år reducerades beloppet till 2 miljoner. Detta kommer att hämma bostadsbyggandet.

Före 1951 var socialhjälpens åtgärdsdrabbade familjer otillräcklig, beroende på att kommunerna ej hade tillräckligt med pengar till sitt förfogande. De gamla kommunråden har nu ersatts av kommunalstyrelser, som varje år får ett större belopp från landskassan. Om man ser vad som nu användes till allmänna understöd i de 16 västgrönländska kommunerna och jämför beloppen med motsvarande för tio år sedan, så finner man en kraftig ökning. Understöden åt tbc-sjuka ökas varje år. Budgetåret 1953—1954 användes ca 375.000 kr till allmänna understöd, men den senaste budgeten upptar ungefär dubbelt så mycket till understöd.

På Dronning Ingrid's Sanatorium arbetar man på att få verkstäder för omskolning, men ansökan om medel till detta har ännu inte beviljats. Enligt överläkaren Ulf Gads m. fl. återgår de allra flesta patienterna så småningom till sitt tidigare förvärsarbete. Det är dock inte alla som kan göra detta. Många utskrivna patienter får ett lättare arbete i en eller annan institution, men antalet sådana platser förslår inte i längden.

Japanska konserver blir allt vanligare i vårt land

Alkoholen ett gammalt problem

Genom all publicitet som ägnats alkoholen sedan brattssystemet slopades får man lätt ett intryck av att spriten som samhällsproblem är en ny företeelse; i verkligheten är det nära femhundra år sedan myndigheterna började utfärda förordningar angående försäljning och tillverkning av brännvin.

När brännvinet först började tillverkas här i landet var det för att det behövdes vid kruttillverkningen och som medicin. Det ansågs vara det enda effektiva förebyggande medlet mot pest och rekommenderades flitigt av läkarna, som sedan — på 1500-talet — fick skulden för att folk fått smak för brännvinet, och börjat använda det som berusningsmedel.

De första kända handlingarna som berör spriten är ett av magistraten i Stockholm år 1494 utfärdat förbud för tre personer att befatta sig med brännvinstillverkning, och en fyra år senare daterad handling talar om en person, Curt Flaskedragare, som erhöi "ensamrätt" i Stockholm för tillverkning och försäljning av brännvin. Sedan dröjde det ända till

1550 innan staten ingrep på allvar i lagstiftandet kring spriten. Då var det Gustav Vasa som förbjöd brännvinstillverkning sedan brist på livsmedel uppstått efter ett missväxtår. Förbudet upphävdes emellertid snart och några egentliga restriktioner kom inte till förrän 1638 då brännvinstillverkningen belades med skatt och endast fick utföras av medlemmar av bryggarskrået.

Det var dock ingen lag som respekterades, utan husbehovsbränningen fortsatte och tilltog samtidigt som spritmissbruket började bli uppmärksammat som en social fara. Efter ytterligare en sträng förordning 1718, som inte heller hade någon större verkan i försöken att stoppa husbehovsbränningen, blev det 1731 bestämt att "ägare av i

En stockholmspolis har gripit en fyllerist — en av många tusen under årens lopp

mental satt jord, mot årlig avgift till Kronan, skulle få bränna till eget husbehov". Från det året och under drygt hundra år framåt var rusdryckerna föremål för behandling på praktiskt taget varje riksdag som antog nya och förändrade gamla förordningar, i hopp om att kunna hejda spritmissbruket.

Bränneri på Gripsholm

Ibland förbjöd man all bränning för att kort tid därefter lämna tillstånd mot en viss avgift, och efter ett totalförbud på ett par år under mitten av 1700-talet resignerade myndigheterna igen och tillät husbehovsbränning utan avgift. Efter två år var man emellertid återigen färdig att beskatta husbehovsbränningen, samtidigt som brännvinstillverkning för avsalu utbjöds som arrende åt enskilda. Dessa kunde dock inte konkurrera med de illegala hembrännarna och i ett försök att få bort dessa utfärdades en förordning 1773, som förbjöd kopparslagarna att tillverka nya brännvinspannor. Två år senare började staten egen tillverkning och inrättade kronobrännerier på olika håll i landet. I en dåtida beskrivning över bränneriet på Gripsholms slott

(Forts. sid. 26)

Alkoholmissbruk, familjegräl och misshandel är saker som gärna trivs tillsammans

JAG HAR SETT DIN HUSTRU

Novell av

INGVAR WAHLÉN

Hata är ett så stort ord. Jag vet inte om jag vågar använda det. Var går gränsen mellan hat och kärlek?

Vem vänder sig hatet mot? Mot mig själv? Mot honom?

Vem är mest skyldig av oss? Han? Jag? Hon?

Inte hon! Jag känner det ju så intensivt, att hon lidit mest av oss tre. Jag har egentligen inte rätt att beklaga mig för något. Jag har från början vetat allt. Jag har vetat att du var gift, att du hade fyra barn, att du tjänade mycket pengar, att du endast ville fördriva några stunder med mig.

Älskade jag dig så gränslöst att jag måste förnedra mig och bli din älskarinna?

Nej!

När jag nu sitter och ser på dig, ser dina kraftiga händer hålla om ratten och lyssnar till den mjuka melodin som du nynnar på, vet jag att en annan människa kan ha en underlig makt över en, man liksom böjer sig för något oundvikligt. Det är inte att älska, inte att hata, det är bara frågan om att ge eller ta. Allt skulle varit som förut om jag bara inte sett din hustru!

Du vet ingenting om det. Ingenting om mina tankar. Som du aldrig vetat något om mina innersta drömmar, om min längtan och om min underkastelse. Du bekymrar

dig inte så mycket om mig. Du vill äga min kropp, du vill fördriva en fridag, du vill vara härskare och därför söker du upp mig. När det inte är jag är det någon annan kvinna. Någon vacker kvinna som liksom jag nöjer sig med att vara din älskarinna.

Är det inte nog? Jo, jag kan ropa det rakt ut i rymden, för mig hade det varit nog, det har varit nog intill denna dag. Hade jag inte sett din hustru skulle det varit nog ännu.

Varför behövde anblicken av henne betyda något? När jag i alla fall visste att hon fanns!

Du har aldrig sagt något om henne. Vi har inte berört dina hemförhållanden. Jag har alltid trott att din hustru var en modern kvinna, en kvinna som gick sin egen väg och som inte stort brydde sig om dina små snedsteg. En kvinna som var nöjd med att leva bekymmersfritt vid din sida. Hade din hustru varit sådan skulle ingenting ha varit svårt. Då skulle allt varit som förut.

Men denna rädda, svala och främmande människa som inte ens vågade möta min blick! Jag trodde inte att det kunde vara hon du var

gift med, en kuvad och ensam människa. Jag vet att du gjort henne sådan, jag vet det därför att jag som kvinna kände det medan jag hjälpte henne prova den blå klänningen som hon sedan köpte. Hon visste ingenting om mig och dig. För henne var jag en kvinna som alla andra. Och i alla fall vågade hon inte ens möta min blick. Jag kände tacksamhet över att jag i alla fall bara var din älskarinna — över att jag inte som hon var din slav och din hustru.

Jag orkar inte ens vara din älskarinna. Fråga inte varför! Det finns inget varför. Det är ju bara det att jag nu sett din hustru!

Du sitter så trygg vid ratten. Jag ser ditt uppåtstrukna hår, de borstiga ögonbrynen och den kraftiga, starkt böjda näsan. Ditt ansikte som jag känner så väl, som jag sett nära mitt så många gånger i stor och rik lycka, har fått ett främmande drag, ett skrämmande drag och jag vill inte längre vara dig nära.

Min själ vill inte vara dig nära. Men min kropp vägrar följa min själ. Innan du kom var jag så självsäker. Jag skulle visa dig på dörren. Jag skulle slå mig bort från den förnedring som blivit min. Först när jag såg din hustru förstod jag min fulla förnedring. Jag skulle aldrig mer låta dina händer och dina läppar tala. Det var inget problem. Det var självklarhet.

Du kom bara fram till mig, som så många gånger förr. Du log inte, det fanns bara begär i din blick och dina händer som tog om mina bröst hade inte längre någon fråga i sig, de var fulla av den självklarhet som var du. Och medan min själ ropade sina stumma nej, nej, lät min kropp sig smekas och jag tog min kappa och följde dig. Jag satte mig på min plats jämte dig och motorn spann så stilla och vant. Medan hatet fanns därinne fanns begäret kring mig som något vilket jag inte orkade kämpa mot.

Älskar jag dig?
Jag tror att jag lugnt kan svara nej på en sådan fråga. Den känsla som kommer fram inför dig har inte med kärlek att göra. Det är något

Du sitter så trygg vid ratten...

Hon vågade inte ens möta min blick, när jag hjälpte henne att prova klänningen, som hon sedan köpte

som i vanvett? Varför är min kropp slav då min själ vill revoltera?

Är vi framme? Redan! Äntligen! O du ständiga motsägelse i mitt jag. Denna bild av en blek kvinna som inte vågar möta mina ögon... denna bild av smala händer med blå ådror, denna bild som alltid skall stå mellan min kropp och min själ... Kanske skall till sist min frihet växa fram genom hennes bild...

Ill.: Majken Banner-Wahlgren

helt annat som sammanhänger med vårt förhållande, vårt rent kroppsliga förhållande. Ingen har som du fått min kropp att sjunga ut sin rena och stora livshunger. Har du mättat mig? Nej, efteråt, åter hemma i min lilla våning har jag ofta gråtit och åter varit full av längtan. Många skulle säga att jag tillhör dessa medelålders och kärlekshungrande... kanske har de rätt, jag vet inte. Men nu har jag haft dig i två år, stora stunder av rik lycka, men också stunder av bottenlös förtrivlan.

Och nu då jag sett din hustru vet jag varför denna förtrivlan blivit allt starkare. Jag vet att jag måste slå mig fri. Och dock sitter jag här som en fånge jämte dig och är lycklig över att jag i alla fall inte ser dina ögon.

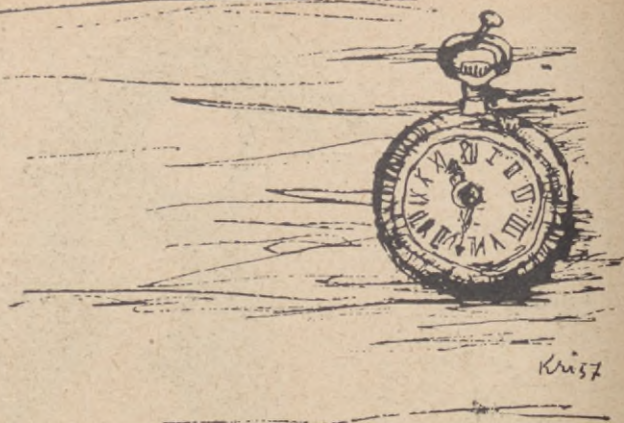
Jag vet att jag skall sluta mina ögon och uppleva samma kroppsliga glädje som många gånger tidigare. Jag skall vara en bland den

mängd som åker jämte dig ut till din jaktstuga, en av dina slavinnor genom vilka du köper din självsäkerhet och din pondus.

Jag kan bara kura samman jämte dig och känna hur självföraktet växer sig starkare och starkare i min själ. Detta förakt som vänder sig mot det som skall ske — måste ske... Måste ske därför att du inte vet vad som hänt inom mig. Därför att du inte vet att jag nu sett din hustru och förstått mycket som förut varit fördolt för mig. Du sitter lika trygg och för dig är jag bara en av de många älskarinnorna. En av de många som ska följa utan ord.

Varför är dina händer så stora? Varför blir min vilja som förlamad då jag stirrar på dem? Varför längtar jag efter att de händerna ska ta hårt på min kropp? Varför måste jag pressa min ena hand för munnen för att inte redan nu skrika

Dina händer hade ingen fråga i sig, de var fulla av den självklarhet som var du

OSKARS KLOCKA

Novell av
LARS FREDIN

Oskar hade hängt upp klockan på en spik på väggen alldeles där han satt. Han brukade alltid göra så, det var förresten han som slagit dit spiken också när han kom som ny till huggarkojan. Nu hade han klockan alldeles bredvid skallen när han satt vid bordet och åt och ofta sneglade han på den.

Till att börja med hade dom andra huggarna skojat lite med honom för klockans del, skrattat åt honom lite i smyg, men när han inte hade brytt sej om det hade det inte varit så roligt längre och dom hade slutat. Dessutom var Oskar en duktig huggare som inte så många kunde följa i skogen och det ingav också respekt.

Det var en gammal silverrova och den hängde där på spiken och när den hängt ett tag började den att gunga lite fram och tillbaka som upphängda fickklockor har för sed.

Klockan var större än den moderna tidens klockor och på baksidan fanns det utsirningar i silvret och tittade man noga efter skulle man också upptäcka ett slitet monogram.

Klockan hade Oskar fått i arv efter sin far, praktiskt taget också det enda han fått efter fadern.

När han ätit färdigt, rapat och sträckt på sej, brukade han plocka ner klockan från spiken och dra upp den. Sen gick han bort och hängde den på en annan spik, vil-

ken var placerad vid huvudänden av hans slaf.

Detta hade blivit ett slags ritual och ingen tänkte längre på det, men alla skulle säkert ha gjort det om Oskar nån kväll inte skulle ha handlat på det sättet.

Oskar var mycket tystlåten av sej, svor aldrig och var inte heller med och spelade kort med dom andra. Han var en människa som det var svårt att komma inpå livet, men i gengäld trängde han sej heller aldrig på nån annan.

På kvällarna när dom andra satt och spelade kort brukade han se över sina verktyg, eller ligga uppe i sin överslaf och läsa en bok och ofta sneglade han på sin gamla rova.

Det var nåt konstigt med den klockan ansåg Oskar och han låg bara och väntade på den.

Över en veckohelg, när dom yngre huggarna tillsammans med kockan hade åkt ner till samhället för att dansa, var Oskar ensam i kojans tillsammans med Finn-Viktor.

Viktor var en gammal filosof, som heller inte sa så många ord om dan. Han hade ett smalt ansikte som vanpryddes av ett fult ärr över ena kinden, ett minne från ett knivslagsmål för länge sen.

Oskar hade inte som vanligt klättrat upp i sin slaf. Han satt vid bordet och tycktes studera fönstrets isblommor. Finn-Viktor satt vid bordets andra ände och täljde på en träklabb. Viktor var skicklig i att hantera kniven.

Så kisade han upp mot Oskar och sa sävligt på sin sjungande svenskfinska:

— Vad mycket är klockan?

Oskar sneglade på rovan på väggen och sa lika sävligt:

— En kvart på nio.

Sen blev det tyst i kojans igen. Elden sprakade i spisen, Viktor kavade på träklubben, klockan tickade på väggen, det var dom enda ljud som bröt tystnaden.

Så harklade Oskar sej.

— Man kanske skulle ta och sträcka ut sej.

Han plockade ner klockan från väggspiken och såg på den ett tag innan han gick bort och hängde upp den på spiken vid slafens huvudände.

— Gammal rova det där, sa Viktor.

— Ja, jag har fått den efter far.

— Du är liksom fäst vid den då?

— Mycket.

Oskar hade gått och satt sej vid sin plats vid bordet igen. Finn-Viktor plirade mot honom med sina bruna ögon.

— Nåt konstigt med den kanske?

— Just så, sa Oskar. Du kanske har hört att klockor ibland brukar stanna när ägarn dör?

— Har väl hört det.

— Den här stannade när far och farfar dog, sa Oskar sakta och eftersinnande.

Så satt dom tysta och tittade på varann ett tag.

— Och vid andra tillfällen med för den delen, fortsatte Oskar.

— Som katten då, sa Finn-Viktor.

— Alltid när det har hänt nåt tråkigt i vår släkt, så har klockan stannat och ändå finns det inte urmakare i världen till att upptäcka fel på henne.

Viktor tittade länge och begrundande på sin huggarkamrat. Så länge som nu hade inte Oskar pratat sen han kom till kojans och Viktor var ju inte heller så pratsam av sej så han sa inget.

— Jag har en bror, sa Oskar, och vi likar inte varann. Vi har aldrig kunnat dra jämnt.

— Släkten är ofta värst, sa Viktor begrundande.

— Jag tycker det är tråkigt. Han har en gård söderut och jag har inte hört nåt från honom på femton år.

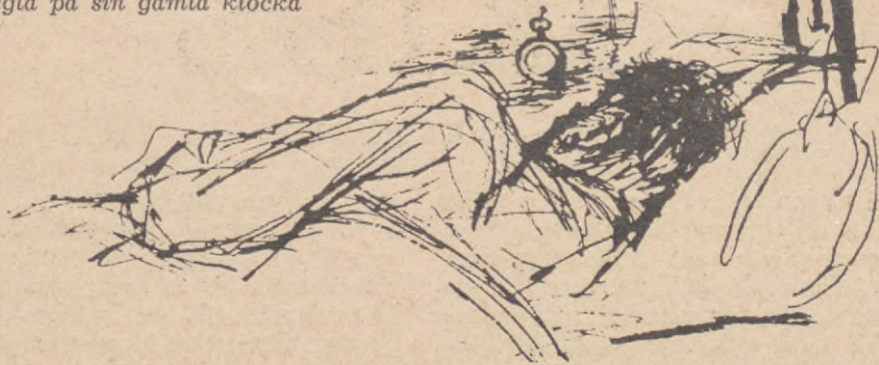
Finn-Viktor återupptog täljandet.

— Nu är han den enda i livet i släkten, och så jag förstås.

Viktor nickade. Han hade fått nåt att grunna på.

Oskar sträckte på sej och började klä av sej.

Oskar brukade ligga i sin slaf och snegla på sin gamla klocka

— Man ska väl sträcka ut sej ett tag, sa han och klättrade upp i slafen.

Sen gick dagarna som vanligt igen. Ingen tänkte på varken Oskar eller hans klocka.

Dagarna blev veckor och det gick mot vår.

Så en dag vid kvällsmaten stannade Oskars klocka. Han stirrade på den och bet ihop käkarna. Tog den sen i ena handen och ruskade den innan han satte den till örat.

Klockan stod.

Viktor tittade på honom, men sa ingenting.

Oskar drog upp sin klocka och så gick den igen. Han lät sin mat stå orörd på bordet, gick sakta bort till sin slaf och klättrade upp i den och la sej.

Det är inte säkert, men Finn-Viktor tyckte att han hörde några kvävda snyftningar bortifrån slafen.

Finn-Viktor satt och täljde på en träklubb

Dan efter packade Oskar samman sina grejor, sa adjö till kamraterna och reste sin väg.

Finn-Viktor förstod att det bar söderut.

Ill.: Gösta Kriland

● TJÄNSTEPENSION ...

(Forts. fr. sid. 5)

ca 80.000 amerikanska läkare, som avlidit under tiden 1930 till 1954 och delade upp dem i tre grupper — sådana som haft radiologisk verksamhet och sådana som inte alls haft någon sådan verksamhet samt en mellangrupp bestående av exempelvis dermatologer och urologer, som delvis använt radiologisk teknik. Man fann i stort, att medellivslängden för läkare utan kontakt med joniserande strålning var 65,7 år medan den för radiologer var 60,5 år. Radiologer dog vid yngre år i praktiskt taget varje angiven dödsorsaksgrupp ...

Framför allt de brutala atombombskrevaderna i Japan och en efterundersökning av dess offer har aktualiserat problem rörande den joniserande strålningens genetiska effekt. Alla stråldoser, även de minsta, är kumulativa. Stråldoser med genetisk effekt kan vara mycket små. Strålningens verkan på arvsmassan blir betydelsefull, när strålningen omfattar stora delar av en population. Varje tillskott av strålning till den oundvikliga strålningen skall därför hållas så lågt som över huvud taget är möjligt.

Man måste slutligen komma ihåg, att i viss utsträckning röntgendiagnostiken ur den sjuka medmänniskans och den för henne ansvarige läkarens synpunkt inte låter sig ersättas av andra diagnostiska metoder. Det närmaste målet bör därför vara att använda röntgenmetoden på sådant sätt att man befördrar patientens hälsa utan att riskera släktets hälsa."

SKISS

Av TURE EDBOM

Redan vid två-tiden på dagen kom vi droppande in på fiket. "Standard" hette det, som ett gäckeri med oss. Praktiskt taget alla som gick där var nämligen arbetslösa. Vi fick vara där utan att fika. Ändå blev det så småningom en halva och en kubb. Alltid var det nå'n som hade en slant och det rådde en höggradig kommunism i gänget. Den som hade någonting delade med sig så länge det räckte. Fyra—fem stycken på en cigarrett var det vanliga. Den som fick sista blisset — dödsoset — brände fingrarna.

Vi spelade schack och snackade. Fiket var av den där snusbruna sorten. Nersuttna läderklädda möbler. Mörka gardiner. Det var mörkt där jämt. Mörkt men ombonat. Dunklet och schackspelet gjorde att vi aldrig var högljudda. När vi snackade liksom susade rösterna i rummet. Ingen hade bråttom. Ingen skulle göra någonting. Ingen hade något ansvar. Ingen hade någon funktion. Det låg en ton av överklighet över fiket och dom som gick där.

Nätterna blev tidigt ljusa däruppe. Under vårnätterna sjöng forsen hårdare än vanligt. Fast jag bodde väl två kilometer från forsen kunde jag på nätterna genom det öppna fönstret höra dånet som en svag, svag ton.

I de ljusa nätterna gick vi och drev. Vi gick efter kanten av de vida ängarna som likt jättestora gulvita sjöar flöt ut kring köpingen. Mitt i ängarna låg tre björkholmar. På den mittersta hade det en gång funnits en gård som brunnit ner. På den övervuxna grunden satt vi och snackade och såg dimman som lätta skyar krypa upp ur dikena.

Ibland gick vi till småmyrarna som låg med sina kolsvarta gölar vid fotranden av berget där skidbacken fanns. Utan att vi visste det kände vi en hemlig samhörighet med kärret. Det var aldrig tyst där. Man liksom kunde höra den oerhörda växtkraften och den ständiga föruttnelsen. Ibland slog en fisk våldsamt. Ibland skrämde vi upp en and som brakande flög genom det täta trädslaget. Det knäppte och suckade kring kärret när vi stod där och lyssnade. Vid kärret rådde alltid ett värkande, rasande växande och en ständig död. Ett liv utan all mening.

Snacket blev alltid så konstigt på nätterna. I tystnaden liksom hängde varje ord kvar en blixlik stund innan det försvann och nästa ordkontur tecknade sig i den ljusa skymningen. Och orden liksom vidgade sin innebörd i natten. Fick hemliga betydelser och avslöjade tankar som sägare aldrig artikulerat.

I de ljusa nätterna gick vi och drev

Det ljusa dunklet och ordens hemliga innebörd gav oss gemenskap. Den gemenskap som vi inte kände på dagen. På dagen när vi såg att vi var utan funktion. Att vi inte betydde något för någon eller någonting. Och vi ville aldrig bryta gemenskapen, vi ville inte gå hem förrän den vänliga, mjuka dimman dragit sig bort och ljuset skarpnade.

Vi pratade jämt om gemenskapens väsen, vi som var utan funktion. Orden funktion, mekanism, bevekelsegrunder, tro och mening kom åter och åter igen i våra samtal. Som utanförstående var vi helt fascinerade av mänskliga relationer. Vi lade ner orden som mynt i en invecklad mekanisk automat för att få se hur hjulen snurrade beroende av varann, iveriga att försöka förstå hur beroendet var konstruerat. Men det var alltid en glasskiva mellan oss och hjulen.

Som i en dröm gick jag genom de präglade åren, utan funktion, utan ansvar, utanför. I drömmen lär man sig inte reagera med betingade reflexer och jag lärde mig aldrig denna människans viktigaste kunskap. Och kvar blev främlingskapet. Jag var för länge utan funktion för att kunna acceptera funktionen som verklig, när jag äntligen fick den. Främlingskap och fruktan blev kvar, fruktan för att funktionen plötsligt skall upphöra.

Jag tror att många som upplevde arbetslöshetsåren fick samma prägel.

(Forts. sid. 9)

Fiket var av den där snusbruna sorten. Vi spelade schack och snackade

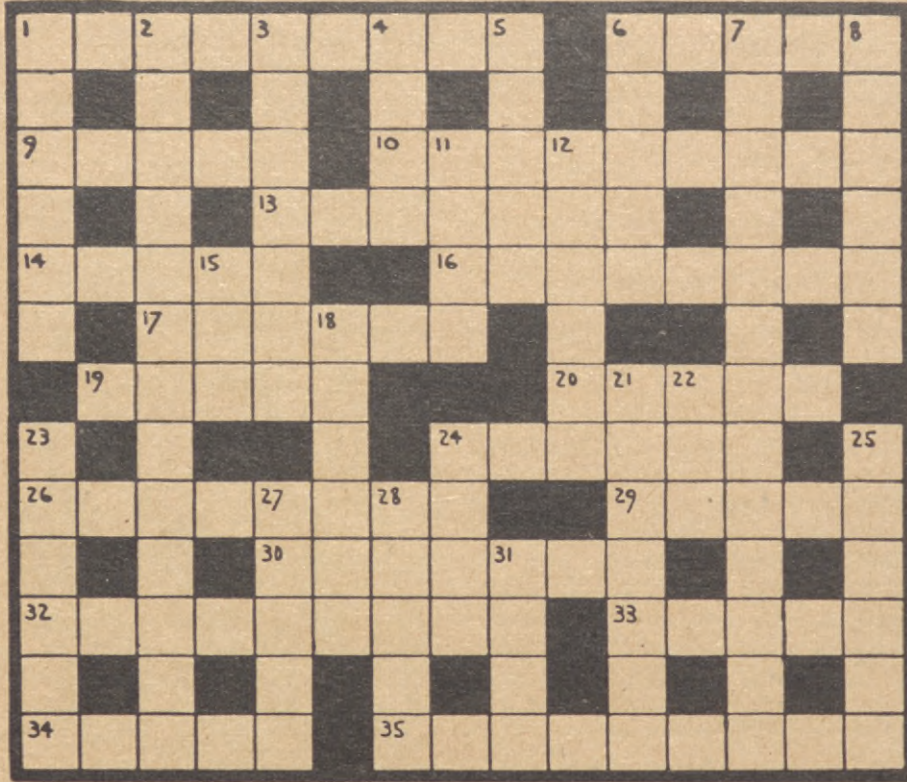
Jag mötte en gud

Jag mötte en gud
i en högsommardag
och han fyllde vart hisnande andetag
jag tog
med klöverånga.
Långt borta i fjärran
steg melodin
från blommornas sjungande
humlor och bin
som sjöng hela dagarna långa.
Och luften gick varm
över backar och teg
och ängsblommesalvor
mot skyarna steg
i söta och sövande vågor.
Tills luften var söt
som det sötaste sött
och hela naturen stod dåsig och trött
och dämpade blommornas
lågor.
Men just innan kvällen
och dagen
var slut
och vinden blåst
alla ljusen ut
och afton stod blåsval och renad
då kände jag
någonting fylla mitt bröst
och allting blev lisa
och allting blev tröst.
Då såg jag vartill
jag
var
menad.

SÖLVE FORSSELL

KORSORD nr 8

Namn o. titel: .....

Adress: ..... Postadr.: .....

VÅGRÄTA ORD

1. Mellan finnarna och oss. (9)
6. Leve han! (5)
9. Ett kompletterande plagg. (5)
10. Brinner tills sol upprinner. (9)
13. Ett ställe där man kan känna sig lugn. (7)
14. Kanske rätta diagnosen för en som är blek om nosen. (5)
16. Inte den man får av får utan av öken i öken. (8)
17. Harpa. (6)
19. Kan man ta solbad på. (5)
20. Varslar om oväder. (5)
24. En typiskt maskulin hobby. (6)
26. Hans ansikte var uttryckslost som en kroppkaka... (8)
29. En delikat affär. (5)
30. Här eldas det aldrig. (7)
32. Kunglig rundresa. (9)
33. I Ungern och brukar feta personer göra. (5)
34. Ligger i Nordafrika. (5)
35. Växer upp i djungeln. (9)

LODRÄTA ORD

1. Ack om ... (6)
2. En timme i Dramatens elevskola. (13)
3. Hur gamla förfallna kåkar te sig. (7)
4. Vackra dagar. (4)
5. Vad man har av kunskaper. (5)
6. Hottentott. (5)

7. Enligt göteborgsk utsago den enda insekt som kan leva i lufttomt rum. (13)
8. Har skenbar framgång. (6)
11. Är kvar på fyrplats. (4)
12. Kommer aldrig på idén att flyga från Skåne. (6)
15. Föda. (3)
18. Beviljas eller slås upp. (6)
21. Så kallas må de sälla tu i Edens lund, och kanske gör er snälla fru i vredens stund. (7)
22. Hade vi bruk för i morse. (3)
23. En dag i augusti. (6)
24. Bättre än lagat. (4)
25. En som inte vill vara fri längre. (6)
27. Smeker örat på Djurgårdspromenad. (5)
28. Förrättning som vegetarian inte vill vara med om. (5)
31. Världighet. (4)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 8 skall vara Status' redaktion, Postbox 4149, Stockholm, tillhanda senast den 5 oktober 1957. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 8". Glöm ej att tydligt ange namn och adress! Två priser, ett på tio och ett på fem kronor utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i januarinumret 1958.

Lösning till korsord nr 6

VÅGRÄTT: 1. Koketta. 5 Hobby. 8. Ridhäst. 10. Lunch. 11. Skiss. 12. Lövs-kog. 14. Forst. 16. Eva. 17. Ministerlista. 21. Ann. 22. Tacka. 23. Odödlig. 27. Saliv. 28. Kodak. 29. Islagen. 30. Dålig. 31. Av-gudas.

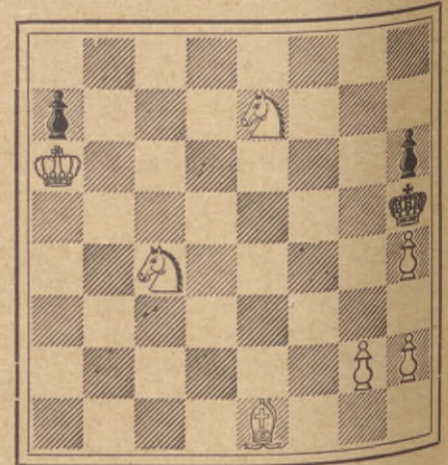
LODRÄTT: 1. Koral. 2. Kediv. 3. Träsk. 4. Artig. 5. Halsfel. 6. Bankras. 7. Yrhätta. 9. Skott. 13. Smink. 15. Ovigd. 17. Mat-sked. 18. Nackdel. 19. Snaskig. 20. Rudis. 23. Olika. 24. Övlig. 25. Lagad. 26. Genus.

Pristagare: 1:a pris à 10 kr: fru Karin Larsson, Lövs-tagatan 31 E, Örebro. 2:a pris à 5 kr: fru Vera Bergeron, Bred-gränd 3, Uppsala.

PROBLEM

av A. V. Galizkij
La Stratégie 1911.

Matt i 3 drag.

Med få pjäser åstadkommer här den kände ryske problemförfattaren ett mycket tilltalande alster. Lösningen återfinns på sidan 9.

14-ÅRIG SCHACKSTJÄRNA

I Uppsala bor en fjortonårig grabb, som numera allmänt anses som vårt lands mest lovande junior. Trots sin ungdom är han en rutinerad turneringskämpe. Bo Grafström — så heter den nya schack-kometen — innehar redan två svenska rekord. Han är landets genom tiderna yngste distriktsmästare (vann Upplands DM i våras) och samtidigt den yngste förstaklassspelaren som vi kan ståta med. Nedan ett av Bos glanspartier spelat i kongressen i Stockholm i juli.

Grünfelds försvar

Vit: Bo Grafström, Uppsala.
Svart: S. O. Johansson, Stockholm.
1. d2—d4
2. c2—c4

Skratt-spalten

3. Sb1-c3	d7-d5
4. c4xd5	Sf6xd5
5. e2-e4	Sd5xc3
6. b2xc3	c7-c5
7. Lf1-c4	Lf8-g7
8. Sg1-e2	c5xd4
9. c3xd4	Sb8-c6
10. Lc1-e3	0-0
11. 0-0	Dd8-a5

Svarts spelplan som bygger på detta och nästföljande drag är mindre lyckat. Fältet a5 skall/kan behövas för den svarta springaren. Nu lyckas vit eliminera den svarta löparen på g7 genom sin bondeformation i centrum.

12. e4-e5	b7-b5
13. Lc4-d5	Lc8-b7
14. Se2-f4	---

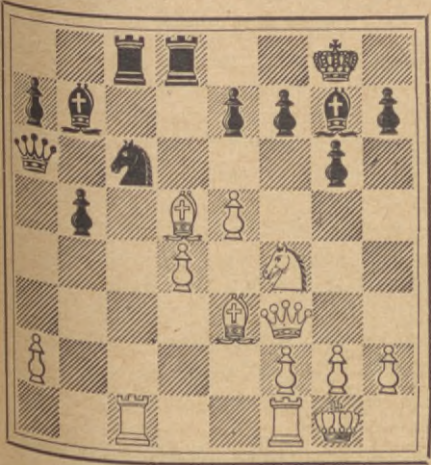
Den vid första påseendet "starka" varianten 14. e6 strandar på 14. -, fxe6. 15. Lxe6†, Kh8. 16. Sf4, Txf4! 17. Lxf4, Sxd4 och svart har ett lovande spel.

14. ---	Tf8-d8?

Det avgörande felet. Svart nonchalerar vits hot mot punkten f7. Det enda tillräckliga försvaret var här 14. -, e6.

15. Dd1-f3	Ta8-c8

Vit har nu ett ypperligt utgångsläge för ett angrepp mot f7, men hur skall detta verkställas? Att slå på f7 med löparen ger ingenting, och flyttar man springaren på f4, så har svart den starka paraden Sxe5! och nu duger inte 18. Lxb7 för Sxf3†! Ja, just att damen faller med schack förstör det hela, ty därigenom blir damen på a6 tabu för den vita löparen. Efter en grundlig funderare drog vit:

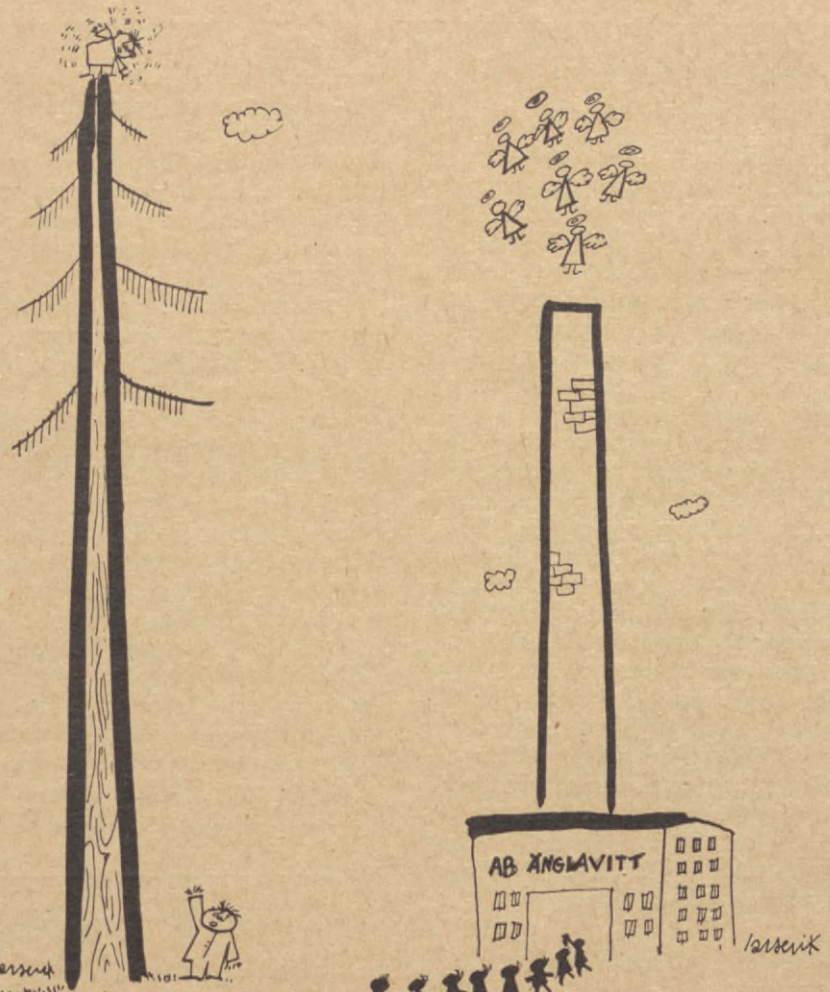
17. Kg1-h1!! --- med hotet att därefter kunna attackera med sin springare. Det vitsiga i ställningen är att svart endast har en parad och den är 17. -, La8!, varigenom han undviker att efter LxL få sin dam i slag. Emellertid drog svart

17. ---	Sc6-a5
18. Sf4xg6!	h7xg6
19. Lc4xf7†	Kg8-f8
20. Lf7-d5†	Lg7-f6
21. Le3-h6†	Kf8-e8
22. Ld5xb7	Da6xb7
23. Df3-g4!	---

Mot detta kraftdrag finns inget för-svar. Vit vann efter några drag. Partiet vore värt ett skönhetspris. Emellertid upptäckte vitspelaren, att han missat en ännu snabbare vinstfortsättning i 15:e draget nämligen 15. Lxf7†!, Kxf7. 16. Db3†, Kf8. 17. d5 med den mördande schacken Lc5†.

LARS ERIK ERIKSSON

— Kalle, de va bara skojs
— jag såg ingen björn.

● LOTTGULDET ...

(Forts. fr. sid 4)

Vinst:	Vinstvärde:	Lottnr:
4. Austin A 55	12.512: 50	74.114
5. Austin A 55	12.512: 50	102.345
6. Austin A 35	8.637: 50	113.737
7. Austin A 35	8.637: 50	108.069
8. Austin A 35	8.637: 50	27.666
9. Austin A 35	8.637: 50	44.674
10. Austin A 35	8.637: 50	137.042
11. Austin A 35	8.637: 50	7.818
12. Stilmöbel eller motsv. värde i presentkort	2.125: —	82.401
13. Televisionsapparat eller motsv. värde i presentkort	2.112: 50	48.152
14. Radiogrammofon Dux	1.243: 75	76.280
15. Monarscoot	1.243: 75	89.014
16. Byrå i Hauptmodell	1.000: —	133.018
17. Hushållsassistent	618: —	34.406
18. Etui med 1 duss. kaffe- och 1 duss. moccaskedar	240: —	39.726
19. Etui med 1 duss. kaffe- och 1 duss. moccaskedar	240: —	116.381
20. Etui med 1 duss. kaffeskedar	165: —	121.593
21. Etui med 1 duss. kaffeskedar	165: —	12.620

● ALKOHOLEN ...

(Forts. fr. sid. 17)

heter det, att "det användes ej mindre än 29 pannor, vardera om 1.200 till 3.000 kannor, så att ända till 76 tunnor säd kunde dagligen avbrännas, vartill hörde ett vattenverk om sex kopparpumpar som kunde från sjön uppumpas 800.000 kannor vatten om dagen genom en 20 alnar lång utmed sjöbotten anlagd trumma".

Av olika anledningar blev dock kronobrännerierna en mycket dålig affär för staten, och sedan en utredning visat att tillverkningen kostade tre gånger så mycket per liter som det gick att få in på försäljningen, nedlades alla brännerier och husbehovsbränningen återgick till i stort sett sina gamla former för att definitivt avskaffas på 1800-talet. Då tillkom den rusdrycksförordning som i väsentliga delar gällde till brattsystemets tillkomst, som sedd mot bakgrunden av den tidigare lagstiftningen på området inte omfattade så särskilt lång tid i rusdryckernas svenska historia.

3 riksdaler i fylleriböter

Fylleriet ansågs länge som ett tecken på manlighet och styrka, men på 1700-talet började en omvärdering ske i folks åsikter om detta. Den främsta förtjänsten här för får tillskrivas nykterhetsrörel-

sen, och även om det än i dag sker att en och annan super sig full för att visa att "han är karl" så betraktas det ju inte längre som ett tecken på manlighet utan som ett karaktärsfel eller ett sjukdomssymtom — beroende på från vilken synpunkt man ser saken.

Som en följd av nykterhetsrörelsens propaganda får man nog också räkna den förordning som tillkom 1841, där det står:

"Den som träffas drucken på väg, gata eller annat allmänt ställe, böte, hvarje gång han därför tilltalas, 3 riksdaler 16 skilling banko. Dömmes någon fjerde gången till ansvar för fylleri, varde jemväl förklarad oberättigad att delta i val eller väljas till sådana förrättningar, som innefatta medborgerligt förtroende."

Principerna om straff för fylleri gäller ju fortfarande, men om strafflagsberedningens förslag i dess nyligen utgivna betänkande går igenom, kommer kliniker i någon form att inrättas och medicinsk behand-

Tbc-dödligheten sjunker i Europa

Tuberkulosdödligheten fortsätter att avtaga i Europa, meddelar världshälsovårdsorganisationen, WHO. Utvecklingen i Norden är positiv och särskilt Danmark visar låga siffror. Finland har av de nordiska länderna den högsta tuberkulosdödligheten, men å andra sidan är den under statistikens senaste år, 1955, inte mera än hälften så hög som fem år tidigare, vilket alltså visar att även Finland är på väg i rätt riktning.

Tar man dödligheten per 100.000 invånare så visar Danmark den lägsta siffran i den europeiska statistiken, 6,3 år 1955. 1950 var siffran 13,8. I Finland är dödligheten per 100.000 år 1955 41,8 mot 93,6 fem år tidigare Norge: 29 år 1950, för 1955 saknas siffror, Island: 20,3 för 1950, för 1955 saknas siffror, Sverige: 22,1 år 1950, inga siffror för 1955. De högsta siffrorna visar Portugal med en dödlighet per 100.000 år 1955 på 63. Samtliga uppgifter gäller alla former för tuberkulos.

Av alla former för tuberkulos är lungtuberkulosen den som oftast leder till döden, meddelar WHO. Av siffrorna framgår även, att män oftare än kvinnor dör i lungtuberkulos. Medan sjukdomen tidigare angrep vissa speciella grupper framom andra förefaller fördelningen nu vara jämnare. Före kriget var det framför allt kvinnor mellan 20 och 30 och män mellan 40 och 55 som dog i lungtuberkulos. Nu är döds-offren för det mesta personer över 60, män och kvinnor lika.

ling i stället för böter bli följden för den som supit sig full. Genomförs den reformen försvinner en av de sista resterna av tidigare århundradens lagstiftning på området.

Bengt Lundqvist

10 stipendier à 300 kronor

till f.d. lungsjuka, som studera vid folkhögskolor och socialinstitut utdelas av De Lungsjukas Riksförbund.

Ansökningstiden utgår den 15 oktober 1957.

Ansökan om stipendium, som ställes till De Lungsjukas Riksförbund, Box 4149, Sthlm 4, skall åtföljas av intyg, att sökanden antagits som elev vid läroanstalt.

Ansökningsblankett rekvideras hos Riksförbundet.

LOTTERI- & TOMBOLAVINSTER

Kappsäckar i läder och galon,
Shoppingbags, Portföljer, Pariserbags,
Portmonnäer, Plånböcker, Etuier, Necessärer,
Skoputsfodral, Plastartiklar
Good Dream uppblåsbara vilstolar.
Luftmadrasser m. m.

INFORDRA PROVER OCH OFFERT

LÄDERBOLAGET

Johannesson & Ronnlöf AB
Anderstorp, tel. 300 & 600

Mjut den vällagade
skånska maten på någon av
de sju Solidarrestaurangerna

Solidar

Pilgården
Ströget, Södergat 3
Folkets Hus

Bergsgatan 20
Drottningtorget 10
Malmgården

Temperance — Öven hotell

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättnings-
arbeten av olika slag såsom kakfat, serverings-
brickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda
modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog!

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av
sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetstränings-
verkstaden vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi
vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i
samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt
sjuka och partiellt
arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö

Tel. 163 94

Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

H Ö Ö R

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

M A L M Ö

Vår hypermoderna anläggning svarar
för en god kundtjänst

AB. KOLKOKS

Malmö, tel. 717 95 växel

GYNNA

SVENSK

INDUSTRI

Jeppssons Pälsvaruaffär

Möllevångsgatan 31 B, Malmö

Tel. 176 59

MALMÖ

STILFULLT

och

VÄLGJORT ARBETE

Humana priser

betjäningen

är

snabb

TIDNINGAR · TIDSKRIFTER · BÖCKER

i *Pressbyråns*
kiosker

KÖP SOLSTICKAN

KONVALESCENTVÅRD REKREATIONSVISTELSE

= eftervård

= förebyggande vård

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,**

UNDERSÅKER (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11

Plats för 28 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,**

EDSBJÖRKE (Värmlands län)

Telefon: Sunne 271 65

Plats för 35 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfach 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**

Telefon: Äsljunga 7 (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilohem

Almbacksgatan 2 B, MALMÖ

Telefon: Malmö 157 95

Plats för 35 gäster

Några interiörer från de trivsamma konvalescenthemmen, som drives av de lungsjukas organisationer

Förfrågan om konvalescentvård

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar